

ფ. 25 კ.

K 5.591
2

გუჯიილა სპირი

მუნჯჯჯჯ

მოთხრობა

გუზილა სპირი

გ უ ნ ე ვ ვ ე რ

თარგმანი ოსმალურიდან
მეჭმედ აბაშიძის მიერ

Handwritten notes in purple ink, including a vertical line and some illegible characters.

13.09.7
Circular purple stamp with Georgian text: "საქართველოს ბიბლიოთეკა" (Georgian Library) and "თბილისი" (Tbilisi).

სახელმწიფო ბაიბლიოთეკა
თბილისი 1931

სახელგამის 1-ლი სტამბა.
პლენანოვის გამზირი, № 91.
მთავლ. № 223. შუკ. № 145.
ტირაჟი 3000.

სკეპ-2000
შემოწმებულია

მ უ ნ ე ვ ვ ი რ *)

როცა შემოდგომის შემზარი გავლენა მთებს ეტანება, როცა ფოთლები ცვივის და ძირს ეფინება, ამ დროს რაღაც იდუმალი სევდით შებყრულ ჩემ სულს ქვითინი სწყურია. დიახ, წარსულის, ჩემი მეხსიერებიდან წარუხოცელი ნაღვლით სავსე მოგონებათა გახსენებით გული მწყდება.

მეგობართა შორის ყველაზე უფრო ჩემთან შეთვისებულნი, ხოლო დღეს მისი ჩვენგან სამუდამოდ გამოთხოვების გამო სასოწარკვეთილებას მიცემულს, მე ჩემი საყვარელი მუნევეკერი მაგონდება. მას შემოდგომა მეტად უყვარდა. ფოთლები ცვივის. არემარეს მამაკვდავივით სი-ცოცხლის ნიშნები ეკარგება და ის, გატაცებული სიამოვნებით ცელქობს. აღფრთოვანებული იცინის, ბაასობს და ბავშურ მხიარულებას ველარ ჰვარავს.

მაგრამ ამ ხანის, მხოლოდ ამ ხანის მიერ მასში აღძრული სანეტარო გრძობანი სხვა დროებისას არა ჰგვანდა. ეს ხანა გამონაკლისად რომ ჩაითვალოს, მუნევეკერი მუდამ-ჟამ ნაღვლიანი, ყოველთვის დაღონებული იყო. ყველა მის მიმოხვრაში — მწუხარება, ყოველ მოსაზრებაში ღრმა უსასოება იხატებოდა.

*) ამ მოთხრობის ავტორი გუზიიდე საბრი ახალგაზრდა ოსმალთა მწერალი ქალია.

მე ეს ჩემი მეგობარი ასეთი სევდიანი გამომეტყველებით უფრო მიყვარდა. სამგლოვიარო ჰანგებივით მომქმედო მისი სიტყვები, მწუხარების მომგვრელი ღიმილები, ჩემი უუხათუთესი გრძნობების მაალერსებელი იყო. როცა ჩვენსას სტუმრად იქნებოდა, უმეტეს ნაწილად ფანდურს დავაკრევენებდი ხოლმე. ჩემი ცდა, ფანდურის ამონაკნესი ხმის მოსმენაზე უფრო მუნევეერის მიერ მიღებულ ლმობიერი მდგომარეობის ხილვა იყო. მიზრაპი, ნელ-ნელა ფანდურის სიმებს ეხება. დაკოდილი, მგოდებელი და იმედ დაკარგული გულის ოხვრა-ვაების გადმომცემ ჰანგებზე ფანდური ღრმად რომ ასტირდებოდა, მუნევეერი თავის შავ თვალებს სადღაც უხილავ მხარეს მიაბჯრობდა, მხედველობა გამოეწურებოდა, თავი ნაღვლიანი იერით გულ-მკერდზე მოეხრებოდა. ნარნარი, მწუხარების სიმცკაცკრით ათრთოლებული თეთრი ხელებით, თავდავიწყებულად, ცხოვრების ყოველნაირი დაუნდობლობისა და უკუღმართობის გამომხატველი, რაც რომ ჰანგები მოიპოვებოდა, თითოეულობით ყველას დაუკრავდა. შემდეგ დაიღლებოდა...

ფანდური და მიზრაპი პატივდაკარგულ სათამაშო იარაღივით ფეხებ ქვეშ დაუვარდებოდა. ჩემგან დასამალავად, ცრემლის მოწმენდისათვის, როცა ხელსახოცით პირისახეს მოიფარავდა, ამ ღროს ამოხეთქილი ხველა — მკაცრი და ნაწყვეტიანი — გულ-ღვიძლს დაუკაწრავდა და უსუსურებამდე მიასუსტებდა. ამ გოგონას სნეულობა მესმოდა, მაგრამ ვინაიდან ჯერ ახლად ვიყავით ერთმანეთთან დაახლოვებულნი, შეკითხვას ვერ ვბედავდი. გარდა ამისა, მუნევეერი თავის სიცოცხლეს სამწუხაროდ, რომ არაფრად აგდებდა, ამასაც ვხედავდი. ნეტავი ამ მობეზრებულობის, ხელ აღებული დაუდევრობის რა იყო მიზეზი?..

მუნევერი არც იმდენად ლამაზი იყო, მაგრამ მისი მხიბლავი მიმზიდველობა, მტკიცესა და გულმაგარსაც იმორჩილებდა.

მეტად სანდომიანი, მაგრამ ცოტა ფერმიხდილი სახე, მომცრო ცხვირი, შვილდებივით გადაჭიმული ნაზი წარბები, და მათ ქვეშ მოქცეული შავი თვალები, ღია წაბლის ფერი აშლილი თმები, გრძელი და ზვირთებიანი.

რომ ლაპარაკობდა, თითქოს სამელოვიარო ჰანგს გალობდა. უნებლიედ პირში შეჰყურებდი. მისი სიტყვები მშვიდი და მომქმედი იყო. სიცილი კი, მწვავე ქვითინივით — სალმობიერო. ნაღვლიანობა უფრო შვენიოდა, ვიდრე მხიარულება. „მუნევერს სიცილზე უკეთ მისი ქვითინი ალამაზებსო“ — იტყოდნ ხოლმე მისი მეგობრები. მართლაც ეს ლამაზი სახე სევდის განცდისას უფრო მხიბლავი იყო.

საოცარი არ არის? მას გაზაფხულის მიმართ რაღაც იდუმალი მუქარა ჰქონდა გულში ჩამარხული. ბუნების ამ საუცხოო სანახაობას, მის ტურფა და მხიარულ თავაზიან ღიმილს, არ ვიცი მუნევერი ასე რად ერიდებოდა. ყვავილები იფურჩქნება, ტყე ზურმუხტივით მწვანე შესამოსელით იმოსება, ბულბულები გულმოდგინედ საამურ გალობას ეწევიან და ის კი ამ დროს სხვა ჟამებთან შედარებით უფრო სევდიანია.

არასოდეს არ დამავიწყდება: ერთ მშვენიერ დღეს, სალკუმის *) ხის ქვეშ, თეთრ გვირილების შორის ორივენი ერთად ვისხედით. მუნევერ ისევ მწუხარე იყო.

სახეზე დავაკვირდი, თვალები გაწითლებოდა. ვიგრძენი, რომ კვლავ ნატირალი იყო.

— ავად ხომ არა ხართ? — შევეკითხე.

*) სალკუმი ყვავილებიანი ხეა.

— არა — სთქვა და შემდეგ: — მაგრამ ძალიან მოწყვენილი ვარ. ოოჰ, ნეტა ეს გაზაფხული გასულიყო. დაჩუმდა, თავი მკერდზე ჩამოიგდო და მწარედ ამოიოხრა.

გაკვირვებული მის სახეს მივცქეროდი და უნებლიედ: — მეტად უცნაური ხართ, მუნევეერ! მან ამწვანებულ მდელოს, გაზაფხულის მოვარაყებულ თაიგულს თავისი გამძვინვარებული თვალების ისრები სტყორცნა. შემდეგ ჩემსკენ შემოტრიალდა და:

— ოოჰ!.. არ იცით? ეს ხეები, ეს ყვავილები, დიახ გაზაფხულის მასულდგმულებელი სიცოცხლე, თითქო ჩემს მწუხარებას, ჩემგან განცდილ სევდიან ცხოვრებას დასცინიან. ოოჰ! ადამიანს უბედურობის შემთხვევის დროს უნდა რომ... ყველაფერი წარმავალი ჩრდილივით გაიბნეს, მკვდარის და ბოლო-მოღებული გულისთვის ეს ნეტარება და სიკეკლუცე რამდენათ თავზარ-დამცემია!

მის გრძელ წამწამებ შორის დაგროვილი მთრთოლვარე ცრემლების დაფარვისათვის მაშინვე თავი შეატრიალა, შემდეგ, თითქო მღელვარებით ნათქვამს ამ სიტყვებს ნანობსო, ჩემი შეკითხვების მოუსმენლად უეცრად ზე წამოდგა და ჭალატყეში თეთრი ყვავილებით მორთულ-შემკული, ხის შტოებიდან თავიანთ კოშკისაკენ გაეშურა.

ოოჰ! მე ვგრძნობდი რომ წასვლის დროს გულამოსკვნა-ლი სტიროდა, და იმიტომ გაიქცა, რომ ჩემგან დაეფარა ცრემლი. მაგრამ მე, იმ წამიდანვე მისი სიცოცხლის საიდუმლოებანი უკვე თვალწინ გადამეშალა. ჩემი დაკვირვებული ჭვრეტით მისი გულის სიღრმეში ჩავსწვდი, და აქ მეტად საზარელი, სისხლით სავსე ნაღვლის წყლული ვიხილე და ის უბედური მუნევეერი კი არას ამხელდა. ის თავის მგზნებარე გულის ტკივილებს მეტად მშვიდად

იტანდა, სევდასა და კაეშანს ისევე თავის გულში კლავდა, მტკიცედ ითმენდა.

მაგრამ ვგრძნობდი, რომ მას მულდამჯამ ჩემთან ერთად ყოფნა თავის ოხვრა-ვაების შემამსუბუქებელ და მწუხარების გამაადვილებელ მალამოდ მიაჩნდა. მიუხედავად ერთმანეთისადმი წრფელის სიყვარულისა, არც მე ვეკითხებოდი მისი გულის საიდუმლოებას და არც ის მეტყვოდა. ამასთან ერთად, მისი სევდის განუკურნელობასაც ვამჩნევდი. მაგრამ თუმცა მიზეზების გაგება ვერ შევძელი, ჩემს გულში მაინც თანაგრძნობას და ღმობიერებას ვპოულობდი.

ივლისი თავდებოდა, შემოდგომის ნელი ქარი ფოთლებს ანიავებდა, ყვავილებს ანადგურებდა. მიწისფრად ქცეული მცენარეულობა შერჩენილ სიცოცხლეს აგრძელებდნენ, კვლავ თავიანთ სიცხოველეს ინახავდნენ.

საკვირველია! რვა თუ ცხრა თვეა, რაც მუნევევერი ჩემთან შეცნობილი, შემეგობრებული, შეთვისებული იყო. შემოდგომის დასაწყისში გაოხრებული მთა-ბარის სანახაობით, სულერთიანად გამოიცვალა, გამხიარულდა, კისკისობდა, საუბრობდა, ნავარდობდა და სიცილ-ხარხარით არე-მარეს არყევდა. ეშხით აღსავსე ღიმილით დაყვითლებულ და მიწაზე დაგდებულ ფოთლებზე დასეირნობდა. როცა ვუხებ ქვეშ მოქცეული დამქანარი ფოთლების შრიალი გაისმოდა, თითქოს ეს შრიალი რაღაც აღმაფროთოვანებელი ჰანგების გამომწვევი ყოფილიყოს, — თავის საამური ღილინით გალობას მოჰყვებოდა. ამასთან ერთად, რაიმე სევდის მოგონებათა გახსენების გავლენით დაძაბუნებული, ღელავდა, თრთოდა, და ფანდურს, მთელი თავისი ნარნარი გრძნობებით გატაცებული, როგორც თავის სიცოცხლის მესაიდუმლეს, დაღონებით გულზე მიიკრავდა და თა-

ნაც თავის სულის კვეთების უცნაურ კენესის — ფანდურის
ჰანგებთან შეხმატკბილებას სცდილობდა. ძალდატანებულ
და განგებ შეთხზულ ამ ყალბ მხიარულება-სიცილ-ხარ-
ხარში მუნევეერი ჩუმჩუმად რომ ოხრავდა და გულში მწა-
რედ სტიროდა, — ამასაც ვგრძნობდი.

შემოდგომის სულთა მხუთავი დღე იყო. აქეთ-იქით
ნისლში გახვეული მთები მოსჩანდა. წვრილი, მაგრამ გა-
ნუწყვეტელი წვიმა ნიადაგს ალბობდა. ზუზუნა ქარი ტყე-
ების გაყვითლებულ ფოთლებს ერეკებოდა. ყოველი მხა-
რე, თითქოს მწუხარებისა და ნაღვლის ზეწარით იყო შე-
მოსილი.

მე ამ დაღვრემილ ამინდში ჩემი მეგობრის ნახვის სურ-
ვილებს ვერ დავსძლიე, წამოვდექი და მის ოთახში ავედი.
შავ ტანისამოსში იყო. არასოდეს არ დამავიწყდება: მკლა-
ვებზე და საყელოზე მზინავი საზედაოები ჰქონდა შემო-
ვლებული.

ოთახში შევედი. მის საწოლში მოესვენა. თავი ბალი-
შებს შორის მოექცია.

— ოჰ... ასე შავებში! თქვენი მნახველი აუცილებლად
იტყვის — მგლოვიარედ არისო. რომ დამინახა, სიხარულით
წამოხტა და ყელზე გადამეხვია. მისი ხმის ჟრჟოლვიდან
სჩანდა, რომ ნატირალი იყო. ძალდატანებული ღიმილით
შემომძახა:

— მაღლობა ღმერთს!.. რა კარგი ჰქენი, რომ მოხველი!
ცოტა დამრჩა დაღრჩობასაო — სთქვა... ფანჯარასთან მი-
ვიდა და მინა გამოაღო. დიახ მარტოობაში, სიჩუმეში წვი-
მის ჩვეულებრივი შრიალის სევდიანი ხმაურობა საამური
ჰანგივით სულს გვიტკბობდა. შემდეგ ორივენი ფანჯარას-
თან მივედით. მუნევეერმა თავი გარეთ გაჰყო. ჯერ გაი-
ნაბა. მერე უმიედლობის მომასწავებელი ნისლიანი მთების

სანახაობის წინაშე სასოწარკვეთილებას მიეცა. შემდეგ
ჩემსკენ მოტრიალდა და სთქვა:

— დაო ჩემო, ჩემს ამ მდგომარეობას გაოცებით უცქე-
რით, არა? რა გაეწყობა, ხომ ხედავთ რომ მე ერთი უცნა-
ური, საბრალო ქალიშვილი ვარ! რამდენადაც გაზაფხუ-
ლი მძაგს და ვერიდები, იმდენად, და კიდევ მეტად შემო-
დგომა მიყვარს, მიუწვდომელი და წმინდა გრძნობებით მა-
ყვარს. ეს ორი თვე ჩემთვის მეტად სანეტარო უამია. ამ
დროში ნაგრძნობ სიცოცხლის გემოვნებას სხვა დროს ვერ
გვპოულობ.

უეცრივ ლაპარაკი შეწყვიტა. თითქოს რამეს აზროვ-
ნებსო — ჟიქრებს მიეცა; თითქო მის თვალწინ რაღაც შე-
მაძრწუნებელი ამბები ხდებოდესო — ისე ათროლოდა;
ღრუბლებში მინავარდე რაღაც ლანდს შეჰყურებსო —
თვალეები ცაში მიაბყრო. წარსულის სევდიანი მოგონება
ამ საბრალო ქალიშვილს მთელის არსებით ატირებდა.

შავ სამოსელზე გადაშლილი გრძელი თმების მეორე
მხარეზე გადატანის დროს რომ ჩუმად ჩაიბუტბუტა, —
ესეც გავიგონე.

— დიახ, მეტად ძვირფასია ჩემთვის შემოდგომის დღე-
ები. მე ის მიყვარს; ეს სიყვარული ჩემზე მხოლოდ მისგან
დანატოვები უკანასკნელი სანახსოვრო არის.

ამ სიტყვების შემდეგ, თითქოს მაჯლაჯუნასაგან თავი
დაახწიაო, ამოძრავდა და ძალზე ცდილობდა თავისი და-
ღონებული სახისათვის მხიარული გამომეტყველება მიე-
ცა და:

— ცოტა ხნით გარეთ გავიდეთო — სთქვა. მე გაოცე-
ბით მიუგე:

— ასეთ ამინდში, ამ წვიმაში სიარული როგორ
ძლებს! მეტადრე უნდომად იმყოფები, ჩემო მუნევეერ.
მერე და, ასეთი ნოტიო ამინდი არ გავენებს?

— დიახ, ავად ვარ, მაგრამ ამას რა მნიშვნელობა უნდა
ჰქონდეს.

— მე ძალიან მაწუხებს, თქვენ კი თქვენი თავი არ გე-
ბრალებათ?

— რათა, ჩემო კარგო?

— აბა ერთი წარმოიდგინე, თუ რას მეკითხები. შენი
სიცოცხლისადმი ასეთი დაუდევრობა — ვფიცავ, მეტად
მტანჯავს.

— სიცილით ხელებზე მომეკიდა და:

— ნუ წყრები, ნუ წყრები, ჩემო დაო! შენთან, ჩემი
თავისთვის დიდი მზრუნველობა უნდა გამოვიჩინო.

— ჩემთან კი არა, მუდამყამს ასე უნდა მოიქცე.

— კარგი, კარგი.

თავზე თითქო ქოლგა წამოვიხურეთ და ჭალა-ტყეში
სიარული დავიწყეთ. გაზაფხულის მდელოებში სეირნობის
შეუჯერებელი მუნევეერი, ეხლა რომ ჩაეფლებოდა ფე-
ხები ტალახში, ისე საამურად ხარხარებდა, რომ გაოცება-
ში მოვდიოდი. აქით-იქით აღმოცენებულსა და გაშლილს
შემოდგომის შემამკობ ყვავილებს განუსაზღვრელი სია-
მოვნებით სწყევტდა, და თავზე, გულზე იმაგრებდა.

გაოცებული, მე კვლავ მას შევცქეროდი, და თანაც
ამ ზომამდე აღფრთოვანებით მისი გამამხიარულებელი შე-
მოდგომის ნაოხვრალს, ყველა ამ სანახაობებს მოწიწებით
თაყვანს ვცემდი და ავრედვე როგორც მისი მოსიყვარუ-
ლე, ერთგული მეგობარი ამ თვალსაზრისით ქვეყნიერე-
ბის ყოველივე სანახაობისაც, შემოდგომისებურად ხილვას
ვნატრობდი.

ცოტა ხნის შემდეგ, კოშკში დაბრუნებისას, მითხარა — რომ იცოდე, როგორ ვწუხვარ, რომ ჩემი ასეთი სულელური სურვილების შესასრულებლად ისეთ წვიმაში გარეთ გაგიყვანე.

— ძალიან ვწუხვარ, რომ ასე ფიქრობ. მე კი ის მტანჯავს, რომ ვერ მივსწლომივარ იმ მიზეზების გაცნობას. რომლებიც შენ მუდამყამს ასე გაწუხებს, და შენთვის ორაოდე სანუგეშო სიტყვა ვერ მითქვამს. შენ კი სევდას და კაეშანს მიმაღავ, არ მიზიარებ.

ამ სიტყვებზე თავი უცნაური კრძალვით მოატრიალა. მხრები შეანძრია და:

— ეჰ, შე დალოცვილო! — სთქვა და: — ამაზე ეხლა ნუ ვიბაასებთ. შენ ეს მითხარი: ჩემი ასეთი მომბაბეზრებელი ყოფა-ქცევით გაწუხებ, არა?

— სრულიადაც არა!

— მართალს ამბობ, არა?

— ქეშმარიტად! როგორ მიყვარხარ, განა არ იცი?

— გმადლობ, ჩემო თვალის ჩინო, გმადლობ.

ამ საუბარში უკვე მივედით კოშკთან, კარგადაც დასველდით. ავედით ზევით. ის კვლავ სარკმელთან მივიდა. ცოტა ხანს იჯდა. შემდეგ ადგა. ფანდური აიღო, თითქოს მისი გულის წყლულის ყველა ტკივილები და სიმწარე ამ სიმებზე გადასულიყო.

წარმავალი სიცოცხლის, უკანასკნელი ჟამის მაჩვენებელი, ბუნების ამ სანახაობის წინაშე მუნევეერი ისე აღშფოთდა, რომ ჩემი იქ ყოფნაც კი დაავიწყდა. თავი ფანდურზე დაეშვა. მის თვალში აღზნებული ტკივილების წინაარსმა უფრო ცხადი, უფრო გოდებისებური ფერი მიიღო. სახე უფრო გაუფითრდა. მისი ხმის ლმობიერმა ქვი-

თინმა ეხლა უფრო მოლოდინე, უფრო ვაების შემოშრია-
რი კილო აილო.

ეხლა კი მუნევეერის ასეთმა დამალონებელმა მდგო-
მარეობამ ჩემზე უფრო იმოქმედა. ადგილიდან წამოვდე-
ქი. ჩუმათ მიუჯექი გვერდით. თავი ასწია, აქვითინდა,
ლიმილით შემომხედა.

— დღეს ძალიან კარგს გუნებაზე ხართ, — ვუთხარი.

— ამინდის ამ საუცხოო სანახაობას ვერ ხედავთ?
აბა ერთი გარშემო გადაავლე თვალი: ეს ცა, ეს ველი, ეს
კუკუნა ჭალა-ტყე. თვალ ცრემლებიანი იცინიან, და იღუმ-
ლად, თქვენგან მიუწვდომელი ენით იღუმალ ამბებს მი-
ამბობენ და კარგს გუნებაზე მაყენებენ.

— მეტად უცნაური ხართ, მუნევეერ! თქვენსას ვერა-
ფერს გაიგებს კაცი.

გაიღიმა და ამასთან ერთად კვლავ ცდილობდა მწუხა-
რება ჩაეკლა გულში.

— მერე, რად განაღვლებს ასე ჩემი მდგომარეობა?

— შენი გულის საიდუმლოების გაგება და თანამო-
დარდეობის გაწევა მინდა.

ამ სიტყვებზე ფერი გამოეცვალა და ბაგენი აუკან-
კალდა.

— რად მიფარავ, მუნევეერ, შენი გულის კავშირს?
რად არ ჩამახედვინებ შენი სულის სიღრმეში? სთქვი,
რადა? მე ვერ ვგრძნობ, ვერ ვამჩნევ განა? შენ ყველაზე
უფრო ერთგულს, შენ თანამგრძნობ მეგობარს, შენი ასეთი
მდგომარეობა არ მტანჯავს, გგონია? შენ კი ჩემი შენდამი
მეგობრული სიყვარულის უაღრესადა და ცხადად დამა-
მტკიცებელ მოწამეებთან, მარტო ერთი იყოს, ჩემდამი
შენი სიყვარულისაც განმამტკიცებელი საბუთი ვერ წა-
მოგიყენებია. პირიქით შენ მიერ ჩემგან ასე ჩვეულებრივად

გულის ტკივილების დაუარვა, ჩემდამი შენი გულ-გრძობის და უნდობლობის გამოცხადება არის — და სხვა არაფერი.

ფანდური ერთ კუთხეს მიაგდო, — მომიახლოვდა. ხელებზე მომიკიდა და ტკბილი საყვედურის გამომტქმელი თვალები პირდაპირ თვალებში მომაშუქა, და ძლიერ სუფთა, მეტად უმანკო და უაღრესად მარტივი იერით:

— მაშ ასე!.. კარგი, — სთქვა. შემდეგ ერთი: ოოჰ! — ამოიოხრა და თავი დაიქნია. ის მარტივობა, ის ბავშვური გამომეტყველება მაშინვე გაჰქრა. ის მშვენიერი სახე, ერთი წუთის განმავლობაში მწუხარებამ შეიპყრო. ხელზე მომიჭირა და:

— შეცდომა ჩაიდინეთ — სთქვა: — ამ უილაჯო მუნევეერის, ამ ბედკრული ქალიშვილის გამწარებელ ცხოვრებაში ერთადერთი გამართობელი შენ რომ ხარ ესეც იცი და მერე ასე რად მისაყვედურებ? რისთვის სდებ მას მეგობრობისადმი გულგრილობისა და უსიყვარულობის ბრალს? არ ვიცი რომ... წყლული, უიმედო, გარდატეხილი გულის მწუხარებათა, წარსულის დანატოვ მწარე, წყეულ მოგონებათა მოსმენა, თუ რასმეს გასიამოვნებს?

მე მივუგე:

— ასე მგონია, რომ ადამიანს თუ ვინმე გულითადი ამხანაგი, საყვარელი მეგობარი ეყოლება, მას ყოველივე საიდუმლოება გაეზიარება, მისგან ნუგეში მოეთხოვება.

მუნევეერმა ღრმად ამოიოხრა, თავი გაიქნია:

— ნუგეში?.. აფუსუს!.. ეს ჩემთვის ამაოა. ქვეყნიერებაზე ჩემი ბრწყინვალე იმედის გაქრობის შემდეგ, როგორი ნუგეში უნდა იყვეს, რომ მე ცხოვრება შემაყვაროს!

ეხლა კი მის კილოს სულ სხვა მწუხარება, სულ სხვა მთრთოლვარება მიეცა, და:

— ხომ ხედავ ჩემს დაჭლექებას. ფილტვების დაღმარებას ვგრძნობ და როგორ დაუდევრად ვიქცევი.

მე გულის გამკაწვრელი ხმის ამაღლებით ჩემი თავი ოთახის შუა გულში ვიხილე...

გაყვითლებული მუნევეერი, იმ შავ ტანისამოსში გახვეული, მე შემომცქეროდა, მის ბაგეებზე მეტად მწარე ღიმილი მოსჩანდა და ლამაზ და მხიბლავ თვალებში კი — უიმედობის ნიშნები.

შევიშალე, იმ სიტყვების საშიშროებაში მოქცეული გავისრისე, მოსაზრება სულერთიანად ამეშალა.

ის მომიახლოვდა და დაღლილი თვალებით შემომხედა.

— რად შეშინდი აგრე? თუ ასეა მოშორებით ვილაპარაკოთ, მიტომ რომ თანამედროვე საექიმო აღმოჩენა სენის გადამდებობას იზიარებს.

მეტი დინჯი კილო ავიღე და:

— მუნევეერ, თუ კვლავ ასეთი სიტყვები გაგიმეორებია, თუ ისე შენი სიცოცხლისათვის შენი ჯანმრთელობისათვის ცილის წამებით მეც დაგიტანჯივარ, მაშინ ჩემთან დამოკიდებულება უნდა შესწყვიტო, გესმის?

ამოიხვნეშა და:

— მე ჩემს სიცოცხლეს, ჩემს ჯანმრთელობას ცილს ვსდებ, არა? კარგი, ეგრე იყოს. მაგრამ მე მაინც უნდა მოვკვდე — სთქვა... და შემდეგ ნაღვლიანი თავი თავის სუსტ ხელებში მოაქცია. სიჩუმეში, მხჩვალის გოდებასავით გულამოსკენილი ღრმა ტირილის ხმა მოისმა.

ჩემთან მუნევეერი მხოლოდ პირველად სტიროდა. შემდეგ დიდის მწუხარებით თავი ასწია და აცრემლებული:

— გთხოვ, ნუ დამიშლი — ეხლა კი, სულ სიკვდილზე ვილაპარაკო, რადგან სიკვდილი უბედური ადამიანისთვის თავდამახწყველი ერთი საშუალებაა და ტანჯულ-ჩაგრუ-

ლის განმათავისუფლებელი; აწლა ჩემი იმედი, ჩემი ნეტავაში მხოლოდ ამაში იმყოფება.

მუნევეერი მჭმუნვარების მეტად სასტიკ ბურანში იყო მოქცეული. ყოველივე წყლული, ყოველივე სიმწარე განუახლდა: წარსულის უფწყვდიადესი კუთხეები, უუმწარესი წუთები თვალწინ ჯგუფად წარმოუდგა. ცრემლით გაჟღენთილი ხელსახოცი პირისახიდან მოიცილა და დასუსტებული სევდიანი ხმით:

— ვინაიდან ჩემი მწუხარების შემსუბუქება და თანამოდარდობის გაწევა გინდა იკისრო, რაკი ეს საბრალო მუნევეერი გებრალება და გიყვარს, მისი ცხოვრების სიმწარენი და წყლული გულის გოდებანიც უნდა მოისმინო; მის მიერ განცდილ ტკივილებს მის თავზე დატრიალებულ უბედურებას უნდა გაეცნო.

ორივენი სარკმელთან მივედით. წვიმა ჯერაც კიდევ იმ მარტოობაში, იმ განაბულებაში დაღონებულ ჰანგზე განაგრძობდა შხრიალს და ფოთლები კი — ნელ-ნელა ცვივანას!

დაღლილი და დაქანცული მუნევეერი ჩაჯდა ერთ განიერ სავარძელში, გრძელი თმები შავ ტანისამოსზე ჰქონდა მოჰენილი. თავი ერთ ხელზე დაიყრდნო და:

— მომისმინეთ, მეტად მწვავე თავ გადასავალი უნდა გაიამბოთ. — სთქვა და დაიწყო:

მე ჩემი ოცი წლის ცხოვრების განმავლობაში მხოლოდ ერთი სული, მარტო ერთი არსება დავისახე მიზნად და ჩემი გულის უუფაქიზესი ლოდინებით, უუწმინდესი გრძნობებით და უუაზიზესი იმედებით შევიყვარე!

ჩვენი სიყვარული იმდენად წრფელი, იმ ზომამდე მხურვალე იყო, რომ ჩემ ენას არ ძალუძს სავსებით გადმოგ-

ცეს. ჩვენმა ყრობამ, ერთ ოჯახში შეზრდით მეტად ბედნიერათ განვლო. იგი ჩემი ბიძაშვილი იყო.

ჩემი ცხოვრების მეცხრე წლამდე ერთად ვცხოვრობდით. იმ დროს ის ერთ-ერთ დახურულ სასწავლებელში სწავლობდა და მეთოთხმეტე გაზაფხულის წელიწადს ათავებდა.

ერთმანეთისადმი ჩვენი დამოკიდებულება, საქციელი და მიმართვა ისეთი ღმობიერი, ისეთი ფაქიზი სიყვარულით იყო შეკრული, რომ ჩვენი მნახველები ჩვენ ორივეს, როგორც ერთ არსების, ერთი სულის და გულის პატრონებს გვიცქეროდნენ. ჩემი ატირებული ერთი სიტყვა მასაც აატირებდა. მისი გამალიმებელი რაიმე ერთი ოხუნჯობა მეც გამაცინებდა. ერთი სიტყვით მწუხარებაში და მხიარულებაში ერთიმეორის თანამოზიარე, თანამგრძობი ვიყავით. მისი ერთად ერთი გემოვნება, უუძვირფასესი ნატვრა ჩემი გახარება, გამხიარულება და გართობა იყო.

კვირაში მხოლოდ ერთჯერ სახლში გასატარებელ დამის ძვირფას საათებს მე შემომწირავდა. ჩემთან ერთად საუბრისათვის, ჩემთან ერთად დარდის და ნაღველის განაწილებისათვის, განმარტოებულ ადგილებს, მიყრუებულ კუთხეებს დაეძებდა ზოგჯერ განთიადის სიმშვენიერის სანახავად, ჩეტების გალობის მოსასმენად დილას მოვუცდოდით, და ღამის წყვდიადის სიღრმის განაბულებაში, როცა ჩვენი სულები ცდილობდნენ ალლო აეღებინებინათ ერთმანეთისათვის საიდუმლოებით მოცული ჩვენი სიყვარულისა, ჩვენ იმ დროს მათი საამური ჩურჩულის სმენას ვუნდებოდით ხოლმე. ეს კი, ისტორიის უხსოვარის და დასაბამი დროიდან დაწყებული წუთების ახმაურება იყო, რომლის შესაგნებელ წლებში ჩვენ, ჯერჯერობით, არ ვიმყოფებოდით, რადგან ორივენი ჯერ კიდევ პატარები ვიყა-

ვით. ის თოთხმეტი წლის ბავშვი იყო, მე კი ცხრა —
სა. თუ რას ნიშნავდა სიტყვა „სიყვარული“, ამას ვერ ვერ
ახსნიდით. ჩვენი გულის, ჩვენი სულის შემპყრობი ეს სა-
უცხოვო გრძობანი რომ ტკბილი სიყვარულის დასაწყისი
იყო, ამასაც ვერ ვგრძობდით.

მაგალითად, შუქიან ლამეში მთვარე მთელ ქვეყანას
ნათელსა ჰვენს, მსოფლიო ღრმა ძილშია მიცემული, ერთი
ბუღბუღი თავისი მგოსნური გალობით ამ განაბულ ბუ-
ნებას ნანინას უმღერის. ჩვენ კი ამ დროს ერთად დავიწყებ-
დით ტირილს. შეფიკი მეკითხებოდა:

- მუნევეერ, შენც სტირი?
- ვიშ! — დიახ, შეფიკ, ვსტირი.
- აბა, შენ რათა სტირი, რაიმე ხომ არ გაწუხებს?
- არაფერი. მაშ შენ?..
- მეც არაფერი.
- თუ ასეა, მაშ რათა ვსტირით?..
- არ ვიცი.
- რომ იცოდე, მუნევეერ, რამდენად ტკბილია ეს
ცრემლები!

— სსუ შეფიკ, აბა ამ დღის ჩუხჩუხს ყური დაუგდოთ.
ამ ძეწვნის შტოზე მჯდარი ბუღბუღი როგორ გულ-და-
წყლულებული გალობს; მე, ხვალ საღამოს შენი დაწობა
მაფიქრებს, რათა-არ ვიცი. შემდეგ აი აქ, მკერდზე ღრმად
გამჯდარი ნაღველი ცეცხლის სიმწვავესა მგერის. განა
გასაოცებელი არ არის?

მაშინ შეფიკი იტყოდა:

— გეფიცები, მუნევეერ, გუშინ საღამოს სასწავლე-
ბელში სწორეთ მეც შენსავით შევიქენი. ზვირთების ხმაუ-
რობის სმენაში, მთვარის ნათელიანი სახის ცქერაში სულ

შენზე ვფიქრობდი, შენი ფიქრით გატაცებული, ვსტიროდი.

— ნეტავი რატომა ვართ ასეთები? ნუ თუ ყველას თავიანთი დები და ძმები ასე უყვართ, როგორც ჩვენ?

— არ ვიცი. მაგრამ შენ ხომ ღვიძლი დაი არ ხარ ჩემო, მუნევევერ!

— სსუ, მეორეჯერ აღარ გაიმეორო, თორემ მერე აღარ დავიჯერებ შენს სიყვარულს.

— დაიჯერე, ჩემო საყვარელო დაო, დაიჯერე; მიტომ რომ ამ სიყვარულმა სიკვდილამდე უნდა გასტანოს.

*
* *

კვირაში ერთჯერ ასე მე და შეფიკი ამ ძვირფას ღამეებს ასეთი საუბრებით ვათენებდით. ჯერ კიდევ ახლად შესწავლილ ფანდურს მთელი თავისი ნაკლით, ყველა შეცდომებით მას მოვასმენინებდი, და აგრედვე ვგრძნობდი, რომ მისი წაქეზებით და მისი ტკბილი ალერსით ჩემი მისწრაფება მუსიკისაკენ თანდათან ძლიერდებოდა.

ამ ხანებში ბიძა ჩემის გარდაცვალებამ თავზარი დაგვცა. უმამოდ დარჩენილი შეფიკი იძულებული შეიქნა თავისი დედით ჩვენგან გახიზნულიყო. ეს ჩემთვის დიდი უბედურება იყო, მაგრამ ამის გამოსწორება ყოველად შეუძლებელი გახდა. მე უშეფიკოდ, უმეგობროდ, უმწეოდ დავრჩი.

ერთად გატარებული მშვენიერი ღამეების, დილის სიკეკლუცესთან გაყრაში, შემდეგ, მზის ნალველის სიმწარის განცდაში, დღე და ღამ სულ ვსტიროდი. ამ დროს მათ ჩვენთან ახლოს ერთი სახლი იქირავეს. მამაჩემიც სასამართლოს მიერ შეფიკის მზრუნველად დაინიშნა.

ეხლა კი რამდენადაც ჩვენი წლოვანება მატულობდა, იმდენად ჩვენი გულის სიღრმეში არსებული სიყვარულია სინამდვილის შინაარსის შესწავლაც დავიწყეთ. ამ დამოკიდებულებას, დასაბამიდანვე, წმინდათა წმინდა ეშხის სახით, ჩვენი გულის სარკეში ცხადათ ვხედავდით.

როცა მელაპარაკება, სწუხს; მე ვერ ვბედავ იმის პირისახეს შევხედო. ორივეს მარტოდ ყოფნისა გვეწინოდა.

ჩვიდმეტი წლის შეფიკი სამხედრო საექიმო სასწავლებელში იქნა მიღებული, მისი ერთად ერთი მიზანი ექიმად გამოსვლა იყო.

მაგრამ, არ ვიცი, ასე მუდამეამ რად ჰპოულობდა იგი სევდა-ნაღველის მომგვრელ საგნებში ბუნებრივ სიამოვნებას? შემოდგომა! ეს დრო მისთვის სანეტარო ჟამი იყო. დაყვითლებული ფოთლები ცვივის, ყვავილები სუსხით ისრისება, მთელი ტყე და ხეები დაშიშვლებულ და დაღვრემილ სურათს წარმოადგენს, და ის კი ამათი სანახაობით სიამოვნებას ჰკრძნობს და თავის განცდას ყოველთვის მე მიაშობს.

ზოგჯერ ხუმრობით ვეტყვოდი:

— შეფიკ, ტყუილია, შენ რომ ფიქრობ, ისეთი ექიმი ვერ უნდა გამოხვიდე, მიტომ რომ შენ ნივთიერ შრომაზე უფრო მეტს სულიერ საქმიანობას ეწევი, და აგრედვე იმიტომ, რომ უუგრძობიერესი და უუწრფელესი გულის პატრონი — დინჯი და მტკიცე ექიმი ვერ შეიქმნება. ასე მგონია.

ის ჩემს აზრს უარყოფდა და:

— ექიმის გულქვაობა და უგრძობლობა შენ ვინ გითხრა? — მეტყვოდა.

სასწავლებლის დამთავრებას ერთი წელიწადი-ლა და-რჩენოდა.

ოჰ, არასოდეს არ დამავიწყდება, მან რომ პირველი სიყვარული გამომიცხადა! შემოდგომის სწორედ ასეთი, ნალვლიანი დღე იყო. როცა შემოდგომის თავაშვებული ქარი მოყვითლებულ ფოთლებს ზედ გვაყრიდა, შეფიქმა თავის გულის ნადები გადამიშალა, სულის სიღრმეში ჩამახედვინა და იმ დღეს, მხოლოდ იმ დღეს პირველად:

— მუნევეერ მიყვარხარ! — მითხრა.

ღიახ, მე მიუწლომელისა და დამამწუხრებელი ეშხის გავლენით, შეუიკის სიყვარულით ვკანკალებდი, ის კი კვლავ იმეორებდა:

— მუნევეერ! ეს სიყვარული დასაბამიდანაა, მარადიულია. სიყრმიდანვე ერთმანეთთან დაკავშირებული ჩვენი სიყვარულის განვლება მხოლოდ სიკვდილს შეუძლიან, ამბობდა.

მუნევეერმა აქ ღრმად ამოიოხვრა — ოჰო! — და.

— ცოტა ხნით ადრე ფანდურს რომ უკრავდი, მისი სიმების ნალვლიანობა, თითქოს მე იმავე სიტყვებს ისევ ყურში მიჩურჩულებსო, მეგონა და ფიქრებმა ვამიტაცა...

მის გაფითრებულ ლოყებზე რამდენიმე წვეთი ცრემლი ჩამოვარდა.

ნალვლით სავსე მუნევეერმა ისევ განაგრძო:

— ერთი თვის შემდეგ მამა ჩემმა, ბიძა ჩემის უკანასკნელი ნაანდერძევი შეასრულა და შეფიკის და ჩემი კანონიერი ნიშნობა მოახდინა. და ჩვენი ცხოვრების საბედნიერო გზა გაგვიკაფა, ჩვენი უფრო მაღალი იმედები, უფრო შემკული მოლოდინები, შეუძლებლის კავშირით გაგვიმტკიცა.

აწ კი შეფიკისა და ჩემი დამოკიდებულება კანონიერ ფარგლებში იყო მოქცეული. ის ჩემი მოშავალი ქმარიც იყო და შემწყნარებელი მეგობარიც, სიყრმის ამხანაგიც.

სიყმაწვილის იმედის ყვავილიცა და თანაც ჩემი ცხოვრებისა და ბედნიერების მომნიჭებელიც.

ეხლა კი შეფიქრი გულმოდგინეთ, განუსაზღვრელი ხალისით მეცადინეობდა დიპლომის მიღებისათვის. ჩვენი შეუღლება, კაპიტანობის მოწმობასავით, ამ ქალღმერთის მიღებაზე იყო დამოკიდებული.

თურმე ნუ იტყვი, ადამიანისათვის სრული ბედნიერება შეუძლებელი ყოფილა. ზოგჯერ შეფიქრს უაღრესად დამწუხრებულს ვხედავდი. თავი ჩამოხრილი, თვალები დაშტერებული, გაჩუმებული და განაბული, რაღაც ფიქრებში იყო მიცემული.

ეს გარემოება მე საგონებელში მაყენებდა. რას ნიშნავს ჩვენი ვაბედნიერების დროს ამ გვარად ფიქრებით გატაცება, ნაღვლიანობა? უსათუოდ შეფიქრს ჩემგან დაფარული რაიმე დარდი აწუხებს. მერე და, განა შესაძლებელია, რომ შეფიქრს ჩემგან დაფარული რამ მწუხარება ჰქონდეს? ჩვენ ერთმანეთის დარდისა და ნაღველის შემამსუბუქებელა, თანამოდარდე, თანამგრძნობი და თანალმობიერები არ ვიყავით?

მე მისგან დასაფარავი, ან იმას ჩემგან დასაშალავი რა დარდი და ნაღველი უნდა გვქონოდა? ეს აზრები მტანჯავდნენ.

ერთი დღეს ბაღში ვისხედით. იმის სახეს დავაკვირდი. ფერი წასვლოდა, გამხდარიყო და მის თვალებს გარშემო შავი რგოლი შემოვლებოდა.

უნებლიედ შევეკითხე.

— ავად ხომ არა ხარ, შეფიქ?

სევდა-ნაღველის დასაფარავად სიცილით:

— არა მხოლოდ დაღლილი ვარ. — მიპასუხა.

ეს ორი სიტყვა ბევრ რამეს გამოხატავდა. მე ვიყავი ჩაფიქრებული. ჩემგნით მიზეზების გამოუჩვენებელი რამ კაეშანი გულ-ღვიძლს მიგლეჯდა, მიწყლულვებდა... ამ დროს შეფიქმა:

— მუნევეერ! — დაიძახა და: — ასე რამ დაგაღონა. ჩემო კარგო? სთქვი რაზე ფიქრობ?

— შენზე, შეფიკ, მხოლოდ შენზე! შენს გარდა ვინ უნდა მყავდეს საფიქრებელი?

— ჩემზე? მერე ჩემი რა გაფიქრებს ჩემო ანგელოზო?

— შენ ავად ხარ, შეფიკ! დიახ, შენს ავადმყოფობას მიმაღავ. აი, ეს მაფიქრებს.

შეფიკის თვალეზე კაეშანის ნისლმა გადაიარა. სევდიანი და მორთოლვარე კილოთი:

— ღმერთო ჩემო! — სთქვა და შემდეგ: — შენ ასეთ უაზრო რამეებისათვის რათ იწუხებ თავს?

— მე... ავად რომ ვიყო... შენ დაგიფარავდი? განა ავადმყოფს სამეცადინო ძალ-ღონე ექნება სხეულში? ამასაც კარგად ხედავ, რომ მე შენთვის როგორის გულმოდგინეობით, როგორის ხალისით ვმეცადინებო. — მერე სიჩუმის შემდეგ, კვლავ სიცილით: — მუნევეერ! ვსთქვათ რომ მე ავად გავხდი. ვთქვათ ეს ავადმყოფობაც განუკურნებელია. შენ რას იზამდი?

ამ დროს გულში თითქოს გაშანთებული შამფურის წვერი ჩამერჭო და სისხლიანი, ღრმა, მწვავე იარა გამიჩინა.

— შენი ავადმყოფობის შეტყობის დღესვე თავს მოვიკლავდი. ვუბასუხე.

— ღვთის გულისათვის, მართალს ხომ არ ლაპარაკობ?..

— გეფიცები, რომ ჩემს სიცოცხლეში ასე მტკიცედ არა მითქვამს რა.

— თავს მოიკლავდი, არაა?

— დიახ, ჩემო აწიზო! დიახ... იმიტომ რომ, შენდამი ჩემი გულის კავშირის კარნახი მე იძულებული მხდის ასე მოვიმოქმედო. ოჰ... აბა ერთხელ მაინც მოიფიქრე, მე უშენოდ როგორ ვიცოცხლებ, შეფიკ, როგორ!..

შეფიკმა წარბები შეჰკრა. თავი ღრმა ფიქრებს მისცა. როცა თავი ასწია, სათვალეების ციალა მინებს ქვეშ ცრემლის წვეთი თრთოდა.

ორივენი ფეხში წამოვდექით. ერთად სიარული დავიწყეთ. მაისის ბოლო რიცხვები იყო. გაზაფხულის დღეების ტურჟა სანახაობანი ნელ-ნელა თავის სიმშვენიერეს ჰკარგავდა.

მე იმ ზომამდე დაღონებული და მოწყენილი ვიყავი, თითქოს რაღაც იდუმალი ხმა, — აი, ამიერიდან შენი საბედნიერო დღეებიც გათავდა — მესმოდა.

შეფიკი, ჩვენ ორივეს დამამწუხრებელ, ამ სიჩუმეს არღვევს:

— აწ კი გაზაფხულის დღეები გვემშვიდობება, ესლა სიმწუხრის მომგვრელი შემოდგომის მშვენიერი დღეების სანახაობას უნდა მოუცადოთ... ოჰ!... ამ ღროს ნაგრძნობი ჩემი გულის სიამე, სულის გემოვნება! — და ღიმილით შე მომხედა: — მუნევევრ! მათდამი ჩემი ასეთი სიყვარული ხომ არ შეგელაზვება ჩემო მშვენიერო! იმიტომ რომ, შემოდგომას შეყვარებულივით ვეტრფი.

ერთი წაბლის ხის ქვეშ ვიყავით შეჩერებული. შეფიკს ჩემთვის რაღაც უნდა ეთქვა, მაგრამ ვერ ჰბედავდა.

ეს ვსთქვი:

— შეფიქ! შენ დღეს რაღაც გემართება. ხომ არ მითხრა რამე?

— დიას! მარა ვშიშობ, რომ ჩემმა სიტყვებმა გული აზგაგემწაროს.

— არა უშავს რა, ილაპარაკე, გისმენ, მაგრამ შენი სიტყვები სიკვდილის, ავადმყოფობისა და სხვა უბედურობის შესახებ არ იყოს.

— სამწუხაროდ ყველა ასეთებისაგან...

— უუჰ, შეფიქ!..

— გთხოვთ მოისმინოთ. თქმა არ უნდა, რომ ჩემსავით ახალგაზრდას სიკვდილი არ უნდა — მეტადრე შენთან გაუბედნიერებლად. უუჰ, რას ვლაპარაკობ! დღეს რაღაც ჭკუაგონება დაბნეული მაქვს. სათქმელი მავიწყდება. უნდა ვიზრუნო, თქმას უნდა შევეცადო, მიტომ რომ, დღეიდან შენ დიდხანს ველარ გინახულე. ღრმად ამოიხრა და შემდეგ: — მუნეგერ! მე როცა მოგვედები და სამარეში დავიწყების ძილს მივეცემი, მაშინ შენ ყოველ შემოდგომას. ფოთლების ჩამოცვენის, ყვავილების თავდახრის დროს ამ სევდიან დღეებში მომიგონე... მაგრამ ტირილით არ მომიხსენიო. ეს არ მინდა. თუ შენი საგრძნობი სულიერი აღტაცებიდან ჩემი სულის გასამხიარულებელი რაიმე საყნოსავის გადმოცემა გნებავს, შენ ამ დროს გამხიარულებული, აღფრთოვანებული უნდა იყვე. მთელი შენი სევდა და მწუხარება უნდა მოიცილო და გაბედნიერებულებივით, დამშვიდებულებივით ყოველივეს სიცილით უნდა შეხვდე. წვიმიანმა დაღვრემილმა ამინდებმა შენ გაზაფხულის ცხოველ დღეებზე უფრო უნდა გასიამოვნოს; წვიმა საუტხოო შრიალით რომ დაიწყებს მოსვლას და შემოდგომის ქარი — შტოების დარეკას, მაშინ შენ, ჩვენი ბედნიერი დღეები მოიგონე. და მე ამ სავალალო მდგომარეობაში თუ რა

სიამოვნებას ვბოულობდი და ბუნების ამ მგლოვიარობის
უიმედობის წინაშე დანადვლებული ჩემი სული და გული
თუ რა სიტკბოებას გრძნობდა, ეხლა არ უნდა დაივიწყო!
მუნევეერ!..

ამ სიტყვების დანაშთენი კვალების, გულის კრებულის
ფურცელთა გვერდებიდან აღმოფხვრისათვის საკმაო გრძე-
ლი ერთი დროც იყო განვლილი. ეხლა კი შეფიკი რაც
ეჭიმობის დიპლომით გამოვიდა სასწავლებლიდან, სრულ-
დებოდა ერთი თვე. იმ დღიდანვე შეფიკს სიკვდილის, ავად-
მყოფობის შესახებ ერთი სიტყვაც არა უთქვამს-რა. ჩვენ
შორის ამის შესახებ არავითარი საუბარი აღარ აღმძრალა.
ამასთან ერთად მისი ნახვაც გამიძვირდა. მასაც გამოჩენა
სრულიად აღარ უნდოდა: მეტად დაუდევარი მიმართუ-
ლება მიიღო. პირვანდელ სიყვარულზე საუბარი მეტად
აწუხებდა. სულ უთავ-ბოლო და ჩვენთან შეუსაბამებელი
საკითხებით დროს გატარებას ცდილობდა. მის სიტყვებში,
შიდრეკილებაში ჩემდამი გულგრილობა ემჩნეოდა. მასში
არავითარი სურვილი, არავითარი ხალისი აღარ იყო. ეს
გარემოება მე გაკვირვებიდან მწუხარებაში და მწუხარები-
დან გაკვირვებაში მაყენებდა და თანაც ამის მიზეზების გა-
მოკვლევა ჩემთვის შეუძლებელი ხდებოდა. ნეტავი მისი
საწყენი რა ჩავდიხე?..

ერთ დღეს, მამა ჩემმა თავის ოთახში დამიბარა. შევე-
დი. ფერ გამოცვლილია, წარბებ შეყრილი. სულ წინ იხე-
დებოდა, თითქოს ჩემ დანახვას შიშობდა. მის პირდაპირ
დავჯექი. მამამ ხელით მანიშნა და მეც გვერდით მი-
ვუჯექი.

— შვილო! დღეს მინდა მოგელაპარაკო, როგორც მა-
მა კი არა, არამედ, როგორც ჩვეულებრივი მეგობარი.

რის თქმა უნდოდა — ველარ შევიგენი. გაოცებული, მისთვის
სახეს დავაცქერდი. მამა ჩემმა ჩემი დაკვირვების შეკითხვის
შინაარსი გაიგო, ამოიოხვრა და სთქვა:

— ჩემო კარგო! ზოგჯერ მოულოდნელი უბედურების
წინაშე მამაკაცებზე უფრო დედაკაცებს გამოუჩენიათ სი-
მხნევე. ადამიანები, ცხოვრების ყოველივე ბედნიერებას
რომ ღირსებოდნენ, დღეს ქვეყნიერებაზე არც ერთი უბე-
დური და დაჩაგრული არ დარჩებოდა. ყოველივე იმედს
მწარე ნაღველი და ყოველივე ბედნიერებას უიმედობად
ქცეული მწვავე გაჰყრა მოყვება, ჩემო გოგუნია.

— მამა ჩემო! შენმა სიტყვებმა ფიქრები დამიფრთხო.
გთხოვთ თქვენი აზრი გარკვეულად განმარტოთ.

— შვილო! მე ისეთი მოვალეობა დამაკისრეს, რომ მი-
სი თხრობა, ვერ უნდა გავბედო.

შეშლილივით ადგილიდან წამოვდექი და მამაჩემს ხე-
ლებზე მივეკიდე. ღმერთო ჩემო! ეს ხელები მთრთოლვარე
და ყინულივით ცივი იყო. მე კი ჩახჩობილი ხმით:

— სთქვით ბატონო, სთქვით. მაგ ამბავს, რაც უნდა
დამნავსავი იყოს მტკიცედ შევხვდები. ავიტან.

მამა ჩემის წამწამებზე ცრემლები ბზინავდა. მე თა-
ვისკენ გამწვია, გულში ჩამიკრა და:

— მუნევეერ! საბრალო ჩემო ბავშვო! — სთქვა და შე-
მდეგ: — ეს ამბავი იმდენად მწარეა, რომ მან, შესაძლებე-
ლია, ბავშვობიდანვე შენს პაწია გულში შეზრდილი ტკბო-
ლი მიზნები და აზიზი იმედები სულ გაგიქარვოს. მაგრამ
შენ შენი დედაკაცობის სიამაყე იმ უმადურის მიმართ უნდა
დაიცვა.

— ღმერთო ჩემო, ეს უმადური შეფიკია, მამა ჩემო?

— სამწუხაროდ... დიახ, ჩემო გოგონია, მისი მამის
დერძის სისრულეში მოყვანაზე უარი გამოაცხადა და შენ-
თან შეუღლებასაც ერიდება.

მთელი ჩემი არსებობა საზარელი უიმედობით შემერყა.
ერთერთი მთავარი ძარღვი გულისა მწყდებოდა, მეგონა.
თვალეები დამიბნელდა, რას მელაპარაკებოდა, არ მესმოდა.

— როგორ? ამას შეფიკი მოითხოვს? ოოჰ!.. ამას ის
ლაპარაკობს, მამა ჩემო? შეუძლებელია, რომ შეფიკმა
ჩემზე ხელი აიღოს? შესაძლებელია, რომ შეფიკმა მომი-
ძულოს? ჩვენს წლოვანებასთან ერთად შეზრდილი, ჩვენი
გულის სიღრმეში გამკვიდრებული სიყვარული განა შეი-
ძლება ისე ადვილად ამოიფხვრას?

მამა ჩემი ცრემლ მორეთულია:

— აფსუსს, რომ... ჩემო შვილო, შენი ცხოვრების შემ-
ზარავი ეს ამბავი სინამდვილეა. თუ ისურვებ, შეფიკის
ხელით დაწერილი ბარათი წაიკითხე და ჩემი მოვალეობის
სიმძიმე გაიგე.

— არა, ბატონო, არა! ამ ბარათის წაკითხვა მე არ
ძალმიძს. ეს მწუხარებას უფრო გამიძლიერებს. თქვენ მხო-
ლოდ მისი აზრი მიბრძანეთ.

— იმის აზრი შენს შერთვაზე ხელის აღებაა, ჩემო
შვილო. დღეიდან ისე იცხოვრებთ როგორც და-ძმა. სიყვა-
რული სიზმარი იყო. ერთი სიტყვით ყოველივე წარსული
უნდა დაივიწყოთ.

— მაშ მისი აზრი და სურვილი ასეთი ყოფილა!?! ძა-
ლიან კარგი, ასე იყოს. რაკი ეს შესაძლებელია მისთვის,
არა უშავს-რა; იქნებ ერთ დღეს მეც მოვახერხო მისი და-
ვიწყება, მისი სიყვარულის აღმოფხვრა ჩემი გულ-ღვიძ-
ლიდან. მაგრამ შემძლიან გავიგო მამაჩემო მიზეზი ასეთი
უუფაქიზესი, ასეთი წმინდათაწმინდა სიყვარულის ფეხ-

ქვეშ გათელვისა, საბრალო გულის იმედების გაქარწყლე-
ბისა?

აქ მამაჩემი ძალიან მოიშალა, ამოიოხრა და:

— არ ვიცი, შვილო, არ ვიცი! ის მიხეზები გაუგება-
რია ჩემთვის.

— უჰ! არა ბატონო, მაპატიეთ, თუ თქვენი ახსნა ვერ
მივიღე, შეფიკი თქვენ ყველაფერს გეტყობდათ.

— არ ვიცი, ამაზე დაჟინება ამაოა შვილო.

— თქვენ ნუ გაამხელთ, მამა ჩემო, არა უშავს-რა, შე
მაინც ვიგრძენი, გავიგე. შეფიკმა მე ვილაც ქალში გა-
მცვალა, არა?

მამა ჩემმა თავი ჩაღუნა და —

— შესაძლებელია. — სთქვა.

ღმერთო ჩემო, ღმერთო ჩემო! გაგიჟებას ცოტა-ღა შა-
კლდა. მაშინვე ზეწამოვდექი. იქ გაჩერება ერთი წუთითაც
აღარ შემეძლო. ისეთ ბურუსში გავეხვიე, ისეთ საწარღვნო
უბედურებაში მოვიქეცი, რომ შესაძლებელი იყო მოუსახ-
რებლად მამა ჩემის წინაშე რაიმე დანაშაული ჩამედინა.
მაშინვე ჩემს ოთახში ავედი, თითქო შეშლილი და გონება-
დაკარგული, ერთ სავარძელში ჩავიჩოქე. ღმერთო ჩემო,
რად არ მიყო მაშინ მიწამ პირი! თითქო ერთბაშად სული
ამომხდა, ჩემი გული დაკვრით გაისრისა და სიყვარულის
მაგიერ შიგ შეფიკის მიმართ დაუცხრომელი შურისძიების
ცეცხლი გაღვივდა. მაგრამ როგორ? — ვფიქრობდი. უკეთ
რომ ვსთქვა, მოვიქრება მინდოდა. ფიქრები კი ისე არეულ-
დარეული მქონდა, რომ ვფიქრობდი, ვფიქრობდი და ამ
ფიქრიდან კი არარა გამოდიოდა. ოჰ, ასეთი დამცირება
მეტად მემძიმებოდა. შეფიკმა ჩემზე ხელი აიღოს, მე უარ-
მყოს! შეფიკმა ვილაც ქალში გამცვალოს! შეფიკმა თავის
აღთქმა დაივიწყოს, პირობა დაარღვიოს და სიყვარულის ამ

ფართო გზაზე მე მარტოდ, ობლად დამტოვოს! მეტივე
 შესაძლებელი იყო განა?! სულით დაბალო, უგრძობელო,
 ბოროტო, გახრწნილო! შენი მიზანი ჩემი სიცოცხლის მო-
 შხამვა, ჩემი ნორჩი გულის მოკვლა იყო, განა! — ვლაპა-
 რაკობდი ჩემდათავად.

ამის შემდეგ რაღა უნდა მექნა? ცხოვრების ამ გაპარ-
 ტახებულ ველის სიმარტოვეში, ირგვლივ ჩემი დამაბნე-
 ლებელი წყვილიადის ბურუსში მოქცეულს, რომელი იმე-
 დისათვის, რომელი მიზნისათვის უნდა მეცოცხლნა? ამას-
 თან ერთად მიუხედავად შეფიკის უღმობლობისა და შეუ-
 ბრალებლობისა, რომელმაც გამანადგურა, ჩემს გულში ვა-
 მბობდი: „არა არა, არ დაიჯერო!“ ასეთი იმედების
 მხურვალე გრძობა მაინც არსებობდა ჩემში. და იმავე
 დროს: „შორს, შორს!“ რა მაცდური გრძობაა, რა უაზრო
 იმედია! მამის მიერ გადმოცემული სიტყვების შემდეგ თქმა
 — შეფიკს კიდევ უყვარხარო, — რა სისულელეა! ჩემი სი-
 ყვარულის დამამცირებელი, ჩემი მომავლის დამლუბველი
 ამ შეუწყალბელი კაცისაგან... რას მოველოდი? ამ გა-
 ცრუებულ წუთებში ჩემს გულში იმედების მომგვრელი,
 სულის მანუგეშებელი თუ რამ შეიძლებოდა ყოფილიყო,
 მხოლოდ შურისძიების სურვილი იყო. დიახ, შური უნდა
 მეძია! იმის კვნესით, იმის მოსპობით უნდა დავმტკბარა-
 ყავი, რაკი მან ვილაც ქალს მანაცვალა...

დღეები გადიოდა. მე ჩემი მიწყნარებული ოთახის ეს
 კუთხე ჩემ საცრემლოდ, ჩემ სამწუხარო უჯრედად მივი-
 ჩნიე. დარდის გამოჩენისა მრცხვენოდა, მეშინოდა, ჩემი
 ცრემლი არავინ დაინახოს მეთქი.

ჩემი მდუმარება საბრალო მამა ჩემს აწუხებდა. მას ჩემი
 უიმედობის საზღვარი ესმოდა. ჩემი ცხოვრების განმანად-
 გურებელი ამ საზარელი ელდის საშიშროება იცოდა; ჩემი

გართობისათვის, გამხნეებისათვის და ნუგეშისათვის ველგვარ განწირულებას ეწეოდა! გაყრილობის დარდისა და ნალველით დაღაბვრული, ჩემი გულის გამკურნავ მაღამოს დაეძებდა.

*
* * *

ამ ხანებში ჩემი მთხოვნელი ვინმე ერთის გამოჩენა, შეფიქსადმი ჩემ გულში შემონახული შურისძიების სისრულეში მოყვანისათვის, ერთადერთ საუკეთესო საშუალებად გადამექცა. ჩემი თავის განწირვით მისდამი შურისძიებაში, ერთ გვარ სიამოვნებას ვპოულობდი.

დედა ჩემი თანხმობის მიღებისათვის ჩემს ოთახში შემოვიდა. ჩემგნით უცნობი, სიყვარულით შეუსაბამებელი და სულაც შეუყვარებელი ვინმე ერთი კაცის მეუღლეობაში მოქცევა და შემდეგ კიდევ საურთიერთოდ იძულებითი ალერსის გაწევა და თანაც სულთქმამდე მასთან ერთად ცხოვრება, სრულიად არ მომგონებია და: „კარგი დედაჩემო“... მეთქი, და თანხმობა გამოუცხადე. ეს, ჩემი მეუღლე კი არა შეფიქსს მიმართ ჩემი შურისძიების საშუალებად უნდა ყოფილიყო.

— ვინ იცის; შეფიქი ამის შეტყობის შემდეგ რა გუნებაზე დადგება? იქნება მის მიერ ჩანადენი საქციელის მიმართ ჩემმა გულჩახვეულობამ, თავმოყვარეობამ იგი გააოცოს. ერთჯერ იყოს მაინც. — იმის გულიც მწვავე მწუხარებით მწარე სიმწვავეით განიმსქვალოს.

მე ჩემი საკუთარი აზრების გადაწყობას, ჩემ სამიზნო საშუალებად გამოსაყენებელი საბრალო ის კაცი კი არ მაგონდებოდა. ოოჰ!.. ყოველი დედაკაცის გულში გამჯდარი, მისი შინაგანი არსების კიბოსავით მღრღნელი და მოოხ-

რებული ეს ლავზიანობა, ეს საზარელი გრძნობა რომ არის, აი, სწორედ იმან მთელი ჩემი სულიერი მსჯელობა აღმიკვეცა. ამ მეტოქეობის ფიქრებით გატაცებული, იმის შეუბრალებელ უსამართლო და დაუნდობელ მტრად ვიყავი გადაქცეული.

ერთ წელიწადს კიდევ ნიქაჰხ-ის (ქაბინის) დაწერის შეჩერების პირობით, როცა თანხმობა გამოვეუცხადე, დედამამისაგან ჩემი ეს საქციელი განუსაზღვრელი სიამოვნებით იყო დაფასებული.

რას ჩავდიოდი, თავი როგორი უბედურების მორევში მქონდა ჩავდებული, ამის შეგნებას მოკლებული, შეშლილივით არეული ვიმყოფებოდი.

აქ მუნევევრმა, ცოტა ხანის გაჩუმების შემდეგ, თავი სავარძელს მიაყრდნო. თვალები სადღაც რაღაც საოცნებო საგანს მიაპყრო, გამოეწურა. ბაგეები სიმწარის აღმძვრელი ღიმილით აღევრძო. გულ-ღვიძლის დამკაწვრელი რამოდენიმე ხველის შემდეგ კვლავ მე მომიბრუნდა და უიმედობის გამომხატველი იერით ისევ თავისას მოჰყვა:

„ასე ოცი დღე იქნებოდა განვლილი. დედაჩემი შემთხვევით სახლში არ იმყოფებოდა. იმ დღეს შეფიკის მოსვლა მაცნობეს. მისი ამდენ ხანს დაყოვნებისა და ჩემი შეურაცყოფის შემდეგ უეცრად კვლავ ჩემთან მოსვლა ძლიერ მაოცებდა. ამან მეტად ამაშფოთა. იმის დანახვით ჩემი წყლულების განახლება, მწუხარების გაძლიერება აღარ მინდოდა.

გულთა მონადირევე, მკვლელო ბოროტო! ჩემი მდგომარეობის ხილვით თავის გამართლებისა და ჩემ გულში კვლავ ახალი ლახვრის ჩაკვრის განზრახვით მოსულა! ოჰ, ღმერთო ჩემო! ადამიანი რომ ექიმი შეიქნეს ამისათვის, ნუ თუ ყოველგვარ გრძნობას, გულის ნადებს უნდა იყვეს მო-

კლებული?.. თანაც ამას ვლაპარაკობდი და თანაც ის როგორ უნდა მიმეღო — იმას ვფიქრობდი. მომდურავდა მომეტყველების მიღებამ, მიუხედავად მის მიერ მიყენებული შეურაცყოფისა, არ აფიქრებინოს მას, ჯერ კიდევ მისდამი ჩემი სიყვარული მეთქი. თითქოს ყოველი წარსული დამევიწყოს, ისეთი ჩვეულებრივი და გულგრილი იერი ავისახე, როცა ოთახიდან უნდა გავსულიყავი. ის სულერთიანად გაყვითლებული ოთახში შემოვიდა.

მოულოდნელი შემხვედრელთა შორის შენიშნული ერთგვარი გაოცებულობის ორქოფობით ათრთოლდა და მხოლოდ ერთჯერ:

— უიმე! — სთქვა და შემდეგ დაუმატა: — თქვენი აქ ყოფნა არ ვიცოდი.

ერთგვარი ზეკაცური სიმხნევით ჩემი ზომიერების დაცვას შევეცადე და სრული სიმშვიდით:

— დიახ მე მითხრეს, ვილაც სტუმარი არისო. თქვენ თუ იყავით, ვერ წარმომედგინა.

ჩემი ზომიერებით, სიმშვიდით და სიმტკიცით გაოცებულმა შეფიქმა სახეზე შემომხედა და ნელა ამოიოხრა.

ოჰ! ვერ გადმოგცემთ, შემოხედვაში როგორი სიმწუხარე, რა იღუმალი ნაღველი მეტყველობდა. მისი თვალების მტანჯველი გავლენა მთელ ჩემს სიმტკიცეს ანადგურებდა, ჩემი გულის სისხლით გაჟღენთილ წყლულებში ისარივით მესობოდა. მხოლოდ დღეს იყო, რომ ჩვენ ორივენი ამ მარტოობით წვალებას განვიცდიდით. თორემ არც მე და არც მას რაიმე სათქმელი აღარ დაგვრჩენოდა! უჰ! იმ დღის ნაგრძნობი გულის სიმწარე არამც და არამც არ მავიწყდება.

მან მეტად მწარედ და ნაღვლიანად:

— ბიცოლა აქ არ არის? როგორც სჩანს შეგაწუხეთ.

რად კადრულობთ... არ მოიცდით? — მეტქი.

— რა თქმა უნდა ცოტა ხანს კიდევ მოცდა მიწოდდა...

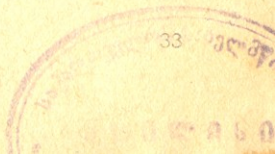
მიტომ რომ თქვენი მოლოცვისათვის გაახელი.

ვიშ, ვიშ! ამ სიტყვის შინაარსში გამოხატული საყვედურ-რი, ჩემ მიერ განაცადი სიმწარის დავიწყებასავით საამურად შემექნა. „აი, დასაწყისი შურისძიებისა“ — ვლაპარაკობდი ჩემს გულში.

შეფიკი თითქმის უილაჯო, დაღლილობით დაცემული, სავარძელზე იჯდა. მთელი ჩემი გულის სიბრაღულით მას შევსცქეროდი. ამ ოთხ თვეს მასში დიდი ცვლილება მოეხდინა. სახე გაჰყვითლებოდა, თვალების ელვარება გაჰქრობოდა, თითები კალმებივით დასწვრილებოდა, ბაგეებს თავისი ნამდვილი ფერი დაჰკარგოდა, თვალები ჩვეულებრივზე უფრო გადიდებოდა და მხედველობას ნაღვლიანი და ტკბილი სიმწვავე მისცემოდა, შუბლი გამსჭვირვალეობდა და შავი წვრილი წარბები მის გაყვითლებულ სახეს ერთგვარ სილამაზეს და მოწყენილობას ჰგვრიდა.

ჩემი მისდამი შურისძიების სურვილებით გადაყოლან, სინდისის ქენჯნა დამიწყო. აუცილებლად, უილაჯო, უიშედო ვისიმე სიყვარულის ეშხით ტანჯვაში ამდენად გაყვითლებულა, ამ ზომამდე გამოცვლილა მეტქი. — ვამბობდი. შესაძლებელი ყოფილიყო და როგორმე მისი ასე დამტანჯველი არსება შენახა და იმის გაბედნიერებისათვის, იმის შეწყალებისათვის, მის წინაშე მევედრნა!..

დიან! შეფიკისადმი ჩემი ღმობიერობა და სიყვარული მე ასეთი განწირულების გამოჩენას მიკარნახებდა. როცა ამ მოსაზრებით მას ვიკვლევდი, ის ზედიზედ წვრილად ახველებდა და გულის ფიცარს ხელით ისრესდა. გულის დამდაგველი ამ სანახაობის წინაშე ცოტა დამრჩა.

„შეფიკ, ჩვენი ამ ახალგაზრდა ცხოვრების განთავსებაში უშხს ნუ გააქრობ, მე ასეთ ბედნიერი მიზნის ნატვრაში მტირალს ნუ დამტოვებ. მოდი, მე შენ ჩემი ამ სუფთა და უმანკო ეშხით გაგკურნო“. — უნდა მეტყვა. მაგრამ ეს შევედრება მეტად დამამცირებლად მეჩვენა. ყოველივეს მოთმენა გადავწყვიტე.

მაგრამ მას ამ შინაგან არსებაში მომხდარი ბრძოლისა არა ესმოდა რა, თავი შემოატრიალა და:

— გათხოვებას აპირობსო, შენზე მითხრეს.

— თქმა არ უნდა, გესიამოვნებოდით, არა?

შეფიკს ჩემი სიტყვები თითქოს არ გაუგონია, უცნაური შფოთით თავი შეატრიალა, შემდეგ უეცრივ ზეწამოღდა და:

— ჩემი მოვალეობა შევასრულე, ესლა კი ნება მომცით გიახლოვ. ჩემმა აქ ყოფნამ, შეიძლება აი ამ წუთშივე, ტკბილი გართობა მოგაკლოთ. — სიტქვა.

ამ სიტყვაში რა ღრმა საყვედური იყო გამოთქმული!

კარებამდე გავაცილე. ამ ღროს განმავლობაში ერთი სიტყვაც ვეღარ ამოვიღეთ. როცა კარებთან შევჩერდით, ჩემსკენ შემოტრიალდა... მის თვალებში ასეთი მწარე სიმწუხარე იხატებოდა, რომ ამის გადმოცემას ვერ შევძლებ. მერე ღრმა ოხვრასავით, მისი გულიდან ამოხეთქილი მწვავე ერთი ხმით:

— მუნევეერ! ხელს მომცემთ? — სიტქვა.

ხელი გავუწოდე და მძიმედ:

— ამიერიდან თქვენ „მუნევეერის“ სახელის წოდებას ერთი რამ მოვალეობა გიკრძალავთ. აწ „დაო“ უნდა მიწოდოთ...

ამ სიტყვებზე შეფიკი ერთი შებარბაცდა. ხელები გამიშვა და განწირულივით გარედ გავარდა, წავიდა... თვალები

გავადევნე. უკვე აღარ სჩანდა. ჩემი ხელების ჩამქერბი ხელები, იმ ზომამდე ცხელი იყო, რომ ჩემი ხელების გულზე დიდხანს კიდევ მოქმედებდა. ოჰ! ის ასეთი ძლიერი ალმურის სიმწვავეს განიცდიდა, მე კი მას რისთვის არ მოვექეცი ღმობიერად! რათა... რად?

მეტადრე, სხვა დროებასთან შედარებით, დღეს რომ უფრო მიყვარდა, ამასაც ვგრძნობდი. ამასთან ერთად, რატომ იყო ამ ზომამდე უიმედო? მერე და, რისთვის თრთოდა ასეთი ამაღელვებელი ეშხი იმის თვალების საიდუმლოებათა სიღრმეში — ჩვენი ძველი სიყვარულის მამხილებელი ელვარება? ნუ თუ მე მხოლოდ მეჩვენებოდა ეს? ვინ იცის, იქნება შესძლებია ადამიანს ირჯერ შეყვარება! სჩანს, ეს შესაძლებელი ყოფილა მეთქი. — ჩემდათვად ვამბობდი, დიანს სჩანს რომ ერთი თუ მოსწყინდება, მეორის გამონახვა და შეყვარება ჩვეულებრივი მოთხოვნაა ყოფილა. თუ კი ჭეშმარიტი სიყვარული ამას წარმოადგენს... მე ასე მეგონა, რომ ურყევი გული პირვანდელი სიყვარულის სამარადისო დამტარებელი იქნება მეთქი.

საღამოზე, შეფიკის მოსვლა მამაჩემს რომ გადავეცი, მან ღრმად ამოიოხვრა და.

— საბრალო ბავშვი! — სთქვა.

ეს სიტყვა მეტად საოცრად, ძლიერ საეჭვოდ მეჩვენა. რას ნიშნავს, — შეფიკი, იყო საბრალო? ნამდვილი საბრალო, ნამდვილი შესაწყალელებელი მე არ ვიყავი? მთელი ჩემი დღეები, ღამეები, კვირეები და თვეები აუტანელ წვალეებაში და მწუხარებაში გადიოდა. მე ვცოცხლობდი გრძნობას, სიყვარულს, იმედს მოკლებული, გატეხილი გულით სწეული სულით, ვითომდა ცხოვრებას ვეწეოდი. აწ კი შეფიკის შესახებ მაუბარი სახლში აღარ ისმის. და რომ ვისმეს საუბრის აღძვრის სურვილიც გამოეჩინა, მამა ჩემი

მაშინვე მის მიჩქმალვას შეეცდებოდა. შეფიქსის შეცდომად
ლაპარაკი მას რომ ძლიერ სტანჯავდა, ესეც მესმოდა.

მას შემდეგ, რაც შეფიქმა მინახულა, გავიდა სამი თვე.
ერთ საღამოს შევევითხე მამაჩემს: (არასოდეს არ დამავი-
წყდება — სუფრის გარშემო ვისხედით).

— როგორც სჩანს, ბატონ შეფიქს სრულებით აღარ
შეხვედრიხართ, რომ იმის შესახებ ერთ სიტყვასაც აღარას
ამბობთ.

დედამ გოცეებით შემომხედა. მამა დაიბნა და ნაძალა-
დევად, უნებურად პირიდან გამოსწურა:

— მართალია, ამ დღეებში არ შეხვედრივარ. რო-
გორც სჩანს, კუნძულზე წასულან.

— როგორ, კუნძულზე წავიდნენ?

მამა ჩემი თავის სიტყვებს რომ ნანობდა, ეს ვიგრძენი.
თავი მოიკრიფა და:

— არ იცი, ჩემო კარგო. შეფიქს პროტობა უყვარს. ბუ-
ნების სანახაობისაგან, მსხემთა წვეულობისაგან და სხვა
რამეებიდან სიამოვნებას კპოულობს. ამას წინეთ ერთ
დღეს მითხრა: ბიძა ჩემო, გაზაფხულის სიმშვენიერის შესა-
ხვედრად წრეულს კუნძულზე მარტზე ადრე უნდა წავი-
დეთ.

მწარე სიჩუმით მოვუსმინე და ვუბასუხე:

— თქვენი სიტყვები ჩემი დარწმუნებისათვის საკმა-
რისი არაა, მამა ჩემო, მიტომ რომ შეფიქი შემოდგომის
მოტრფიალეთა. გაზაფხულის ჟერადოვანსა და წარმტაც
მშვენიერებაზე უფრო შემოდგომის მიცვალებული და
გაყვითლებული ფოთლები უყვარს. კუნძულზე მისი წა-
სვლა სხვა რაიმე მიზეზისათვის რომ მიგეწერა, უფრო
კარგი იქნებოდა.

— ოო, მაშ ჩემი არა გჯერა? — გაიოცა მამამ.

— როგორ არა, მაგრამ ავად არ იყოს მეთქი.

ამ სიტყვებზე მამა ერთჯერ ათრთოლდა და დინჯად:

— ჯერაც ბავშობისაგან ვერ განთავისუფლებულხარ, მუნევევრ! ეს პირველჯერ არის, როგორც მამა, გიბრძანებ: შენი დამვიწყებელი, შენი უარყოფელი კაცი ამიერიდან ერთი სიტყვითაც არ გაიხსენო: ეცადე დაივიწყო და აღარ ახსენო.

ატირებული, ჩემს ოთახში ავედი. ჩემი გულამოსკვნილი ტირილის შეჩერებისათვის პირში ხელცახოცი ჩავიჩაბრი. ოჰ! იმის სიყვარულს მიკრძალავდნენ. ეს შესაძლებელი იყო მერე? ბავშვობიდანვე ჩემი გულის სიღრმეში დამკვიდრებულს, ჩემს სულიერ საკვებს, ამ ბედკრულ სიყვარულს რომ ჩემში ვერავითარი ძალა ვერ აღმოუხვრიდა, ამას არ ფიქრობდნენ.

აწ გაზაფხული იყო დამდგარი; აპრილის პირველი დღეები დაიწყო. ტყე და მიდამო ყვავილებით შემკულა; ვარდის ფოთლებს შესხმა დაეწყო, ეშხით აღსავსე ბულები კოკორებს თავიანთი სევდა-ნალველით უგალობდნენ; ყოველი მხარე, მარადიულ სიცოცხლეს ითვისებდა, ყველას სახე სიამოვნებით ელიმებოდა. ყველა ბედნიერებით იყო კმაყოფილი. და ეს დრო ჩემი უბედურობის პირველი გაზაფხული იყო.

ერთ დღეს — ოჰ, არ ვიცი, როგორი დღე იყო იგი, მაჩემის მიყრილ-მოყრილ ნაწერებში, ბევრი ძებნის შემდეგ ჩემთვის საყურადღებო ერთი ქალაღი რომ ვეღარ ვნახე, იძულებული გავხდი დედაჩემის ნებართვით მამაჩემის საწერი მაგიდის დაკეტილი უჯრა გამეღო და იქ მომენახა ის ქალაღი. ამ დროს მშვენივრად დალაგებულ ამ წერილებ შორის თვალი მოგვკარი ერთ კონვერტს და უმალვე ვიცანი ხელი: „ბიძა ჩემს უნდა მიერთვას საკუ-

თარ ხელშია“. მაშინვე გიჟივით დავტაცე ხელი ამ ბარათს და ჩავიდევი უბეში. გონება მეკარგებოდა. საზიზღარი ქურდობის ჩამდენივით მორიდებით იქით-აქეთ ვიხედებოდი.

მამა ჩემის ოთახიდან სირბილით ჩემს ოთახში გავემუხრე. კარები ჩავიკეტე. გონების ძალა მეკარგებოდა. არ ვიცოდი რას ჩავდიოდი. გავშალე კონვერტი. სახარელი ცეცხლის აღმურით ვიწვოდი. ნეტა რა უნდა ეთქვა ამ ქალალდს ჩემთვის?

ნეტავი უკეთესი იქნებოდა, რომ ეს წერილი წაუკითხავად ისევ დამედო თავის ალაგას? ასეთი რთული და ორქოფული გრძნობა, მწარე ნაღველით გამსჭვალული, ჩემს გულ-გონებას ატირებდა. ჩემი ტვინის ღრიალცელთა, ყურის გუგუნთა და გულის მღვლვარებათა შორის, შინაგანი არსების გამოძახილებამ შემომძახა: „წაიკითხეო!“

მუნევეერი მიუხრდა და წამოდგა, მაგიდის ცალი უჯრა გამოსწია. შავ ჩალთიდან გაყვითლებული ერთი ქალალდი ამოიღო და ჩემთან მოვიდა. გრძნობიარე ძარღვები სასტიკად უღელავდა; თვალთაგან დიდრონი ცრემლები გაყვითლებულ ლოყებზე გორვით იწურებოდა.

ქალალდი გამომიწოდა და ნაღვლიანად:

— აი, წაიკითხე. — სთქვა.

თავი ხელებში მოიქცია და კვლავ თავის სავარძელზე დაემუვა. ქალალდი გამოვართვი. სამარისებური სიჩუმე ჩამოვარდა. ოთახი თითქოს მუნევეერის სულის სიღრმიდან ამონახეთქი სუნთქვის სიმწვავით იყო გაჟღენთილი. კვლავ შეუჩერებლავ წვიმდა. ფოთლები ნელ-ნელა ცვივოდა.

ბარათი გავშალე. პწკარების უმეტესი ნაწილი ცრემლებით იყო წარხოცილი და ზოგიერთი ადგილები კი —

კითხვის დროს გაფხრეწილი. პირვანდელი პეკარ
იწყებოდა:

„ბიძა ჩემო!

უუაზიზესი არსებისათვის რომ სასიკვდილოდ დასჯი-
ლი თავის საქმროს უკანასკნელ წუთებში მონაწილეობა
არ მიმეღებინებია და ოთხი წლის განმავლობაში, ჩემი
შემბყრობი ამ ქლექის სენით, დიახ, განმანადგურებელი,
ულმობელი ამ ავადმყოფობით ისიც რომ არ გამემწარე-
ბია, ამისათვის — გულღვიძლი ჩემი დავიფლითე, ზეკა-
ცური სიმტკიცე გამოვიჩინე და ნუ თუ ასეთი მწარე გან-
წირულება არ იქნება სახეში მიღებული და ჩემი მცირედი
თხოვნა იქნება თქვენ მიერ უყურადღებოდ დატოვებული?
ჩემი ნატვრაა რომ, კიდევ ერთხელ ვნახო მუნევეერი. ამის
აღლო უკვე გაქვსთ ალბად აღებული. და თუ იმის უნახა-
ვად მოგკვდი, სიკვდილთან ჩემი ბრძოლის წუთები აუტა-
ნელი იქნება.

მაგრამ მას არაფერი უნდა აგრძნობინოთ, მან არაფე-
რი უნდა შეიტყოს, რომ ბოლოს ჩვენ სამარადისო გამო-
თხოვებას გაუძღოს.

ღმერთო ჩემო, ეს რა მწარე განწირულებაა! მე ის გა-
გიჟებით მიყვარდეს და იძულებული ვიყო ვსდუმდე! და
მერე ჩემივე ხელებით, ჩემივე დასტურით სხვას დავუ-
თმო! ღმერთო ჩემო! რამდენად მწარეა, ბიძა ჩემო! ეხლა
კი ერთი წუთით ადრე ვნატრულობ ჩემს სიკვდილს, რად-
გან ამ ახლო მომავალში მუნევეერმა, ვინმე ერთი კაცის
მეუღლეობა უნდა იკისროს. და ამის დანახვა ჩემთვის,
ამ რამოდენიმე წლის განმავლობაში ჩემ მიერ განაცადი
სნეულობის, ყველა ტკივილებთან ერთად, თანასწორად
მომქმედი, საზარელი წამებაა. საბრალოს ეს საქციელი
იძულებული იყო და მიტომაც მასზე გულნაკლული არა

ვარ. ახალგაზრდა ქალიშვილის იმედების გამცრუებები ვინმე ერთი უმადური მოტრფიალეს მიმართ მისაღები ზომები სამაგიეროს გადახდა იქნება!..

მას რომ ჩემი ჭლექით დასნეულება სცოდნოდა, გეფიცები, ჩემზე ადრე მოუღებდა თავის სიცოცხლეს ბოლოს. მისთვის ერთ-ორჯერ გამისინჯავს პირი. გარდაწყვეტილად უპასუხნია: თავს მოვიკლავო, და ასეთი პასუხით მეც საზარელ მდგომარეობაში ჩაუყენებივარ. ოო, რომ დაგენახათ იმ დროს, ბიძა ჩემო, თუ როგორი ძლიერი ზრახვა, რა სიმტკიცე სიტყვისა გამოიხატებოდა მის გამომეტყველებაში? იქიდანვე გადავწყვიტე, ამ საგანზე ერთი სიტყვაც არ მეთქვა მისთვის. იმ დღიდანვე ჩემ სიცოცხლეზე უფრო საზრუნავი მუნევეერი შეიქნა. ეს უილაჯო ქალიშვილი, ჩემი სამუდამოდ დაკარგვის შემდეგ, თუ რა სევდიან მდგომარეობაში უნდა ჩავარდნილიყო, ამას რომ თვალწინ წარმოვიდგენდი, მე ჩემი თავის დასაგმობელ მიზეზების ძებნას დავიწყებდი.

ბიძა ჩემო! მე რომ ყოველივე გულახდილად მოგახსენეთ და გთხოვეთ — ჩემი ეს განწირულება შესაფერისათ მასაც აცნობეთ მეთქი, მაშინ თქვენ არა გჯეროდათ, ხომ? მაგრამ ექიმი სენის გამოკვლევაში არ შესცდება. სწორედ სამი წელიწადია, რომ ამ ავადმყოფობის, ახალგაზრდა ქალიშვილის იმედის, მომავლის, ბედნიერების გამაქარწყლებელი ამ საზარელი სენის კლანჭებში ოხვრავდი.

აი დღეს — ჭლექი მთელ ფილტვებში მომედო. ჩემი სიცოცხლის დღეები უკვე დათვლილია. ჩემი სიკვდილი ჭლექის გარდა სხვა რაიმე ავადმყოფობას მიაწერეთ, თორემ მუნევეერი ყველაფერს ვაიგებს; საჭიროება მოითხოვს რომ ჩვენი შეუღლების შესახებ ჩემ მიერ მიცემული პირობის დამრღვევი მიზეზები სამარადისოდ მოიქცეს საი-

დუმლოების წყვილიაღში. მიტომ რომ, ჩემი გარდაცვალებების შემდეგ, მისი ცოტათი მაინც მანუგეშებელი, და ჩემი დაკარგვის გამო მის მიერ გადასატანი იმ ძლიერი ჭმუნვის შემამცირებელი მიზეზები, ისევ ჩემი სიკვდილის, სხვა რაიმე ავადმყოფობაზე მიწერა უნდა შეიქნეს.

ამასაც გთხოვთ, რომ ხანდახან ჩემ შესახებ მასთან ჩამოაგდოთ ლაპარაკი. მიყვარდა როგორც დაი — უკანასკნელ წუთებამდე, სულთქმამდე. ესეც გადაეცით... აწკი ხელებში და თვალებში ძალა მეკარგება. იმის დანახვის იმედებით იქნებ ორ-სამ დღეს კიდევ ვიცოცხლო!”

ბარათის წაკითხვა გავათავე, თავი ავწიე და მუნევევრს რომ შევხედე, ის საბრალო უკვე ღრმა ფიქრებს მისცემოდა.

რა ხანს შემდეგ, თავისი ნაღვლიანი თვალები მე მომაბყრო და, მწუხარებით, ერთი კილოთი:

— წაიკითხეთ! — მკითხა.

ამ სიტყვას მოჰყვა მკაცრი ნაწყვეტიანი ხველა. როცა ხელსახოცი პირთან მიიტანა და ნახველი მოიწმინდა, დავინახე, რომ იგი სისხლის ლაქებით იყო დასერილი. გული საშინლად ამტკივდა.

თავდაუზოგველი მუნევევრი თავის სისხლიან ხელსახოცს უტყეროდა და თვალები ველური სიამოვნებით უკროთოდა. მერე ბუტბუტის მსგავსად:

— უჰ! სიკვდილის სინაზემაც დამღალა. წაიკითხეთ, არა? — სიტყვად ამოიოხრა და განაგრძო: — ოჰ! სინამდვილე მთელი თავისი უბედურებით, მთელი თავისი სიმწარით გამოაშკარავებული იყო.

ამ ბარათმა მე უფრომეს და უუწყვილიადეს ჯურღმულეებში მიმაბყრობინა თვალები. შეფიქის მიერ ამ რამდენიმე წლის წინეთ ბაღში ნათქვამი სიტყვები მაგონდებოდა.

ყოველივე რატომ უფრო ადრე ვერ მოვიფიქრე? ვეღარ ველებ ველს, გამაპარტახებელ ლაზვიანობის გრძნობას, თითქოს ჩემ თვალწინ რაღაც დაუდევრობის ფარდა ჩამოეფარა. თავს ვიმტვრევდი. გულ-მკერდს ვიკაწრავდი და „ოჰ! ეს დედაკაცობა, დედაკაცობა რომ არის მეთქი“, — ჩემდა თავათ ვლაპარაკობდი.

ბარათი რამდენჯერმე წავიკითხე. რამდენადაც წავიკითხე, — თავის მოკვლის განზრახვით ფანჯარასთან მივირბინე. იქედან თავის გადაჩეხვა, ტვინის დანთხევა მოვიწადინე. მაგრამ საბოლოოდ იმის ნახვის სურვილმა ეს საქციელი მე შემაჩერებინა. მაშინვე გავეშურე. საათს დავხედე. რაც უნდა მომსვლოდა, ერთი წუთით ადრე იმის დანახვისათვის, თავის გასაწირავად, ყოველივე დაბრკოლებების გადასალახავად მზად ვიყავი. ვითომდა ამის შემდეგ რაღა უნდა მომხდარიყო?

მაგრამ, აჟუსუს! მზე ჩემს ბედნიერებასავით ესვენებოდა, ქვეყნიერება ჩემი იმედებივით, წყვილიაღში იმოსებოდა.

ჩემდათავათ ოთახში გიჟივით ვლაპარაკობდი, ვფართქალობდი, თავს კედლებს ვახლიდი. რაღა დროს! ყოველივე ამაო იყო. ბარათის რიცხვს დავხედე ორი დღით ადრე იყო გამოგზავნილი, ვინ მოიტანა — ჩემთვის გამოურკვეველი იყო. როგორც სჩანდა, მამაჩემის სახლში არ ყოფნის დროს მოეტანათ. დედაჩემსაც, რა კი წერა-კითხვა არ იცოდა, საწერი მაგიდის ფარულ უჯრაში ჩაედვა.

საზარელი საიდუმლოების მამხილებელი ამ შემთხვევისათვის, ათასჯერ მადლობას ვიხდიდი. იმ სალამოს ავადმყოფობა მოვიგონე და სავახშმოდ არ ჩავედი. მამაჩემიც დაგვიანებით მოსულა, ვახშმის უჭმელობა, ამავე დროს მეტად დაღონებული და სასოწარკვეთილი იერი, ჩაკეტილ

ოთხში მარტოდ მომწყვდევაც — გადაცეს. მე ამას
დავუფიქრდი. მხოლოდ ერთ საგანზე მქონდა მიქცეული
მთელი ჩემი ყურადღება. დღით იმის სანახავად უნდა წ-
ვსულყავი. ეს ფიქრი სიმხნევეს, ძალ-ღონეს მიბრუნებდა.
მის წინაშე ფიცის მიღება ჩემ მიერ მიყენებული წვალებას
გამო, მისგან შენდობის მოთხოვნა, უკანასკნელი მისი სი-
ტყვების მოსმენისა და მისი საწოლის გვერდით ჯდომა —
აი ამით გაძლომის სურვილებით ვწვებოდი.

მე იმის უკანასკნელ წუთებამდე იქიდან, იმის საწო-
ლის გვერდიდან, არავის არ უნდა მოვეცილე. ჩვენ ორივე-
ნი ერთად უნდა მოვმკვდარიყავით. ის სასწრაფო საწოლი
ორ მიცვალეზულ არსებისათვის სასვენებელ ტახტად უნ-
და გამხდარიყო. შემდეგ ორი კუბო ერთმანეთს უნდა გა-
ჰყოლოდა, ორ საფლავს, ეს ორი საბრალო არსება თავის
მარადიულ მკერდში უნდა ჩაეკრა და ეს ცივი, შავი მიწა
ჩვენი ქორწინების საბედნიერო ბინად უნდა ყოფილიყო.
ცხოვრების ამ აუტანელი სიმწარისაგან თავდახწვევის შემ-
დეგ, ამიერიდან განუყრელად, ერთად უნდა ვიმყოფოთ,
ჩვენი ეშხის გალობის სმენაში სამარადისო ძილს უნდა
მივცეთ ჩვენი თავი.

აი ეს ფიქრები ატირებულ ჩემ სულს ცოტათი ანუგე-
შებდა. იმასთან ერთად სიკვდილის სურვილმა იმ ღამეს;
გათენებამდე ჩემში ჩამქრალი სანუგეშო გრძნობები აღმი-
ძრა და სიამოვნებით დრო გამატარებინა. გული და გონება
იმედებით აღმევსო. ბოლოს და ბოლოს, ზიანით დამთავ-
რებული ამ სიცოცხლისაგან, ყოველთვის რყევაში მყოფ-
ნი, ამ წუთისოფლიდან ჩვენ ორივენი ბედნიერსა და მშვი-
დობა დამყარებულ მეორე, ურყევსა და უცვლელ სამყა-
როში ვინიზნებოდით... იმ ღამეს გათენებამდე ჩემს თვა-

ლებს ძილი არ მოკარებია. მამა ჩემი ჯერ კიდევ ალიონზე
წასულიყო. ამის მიზეზი დედა ჩემს შევეკითხე.

— არ ვიცი. — მიპასუხა.

მე მეტად კარგ გუნებაზე დამდგარი გამომეტყველება
გამოვიჩინე იმ დღეს, ცოტა გასეირნებისათვის, დედა ჩემს
ნებართვა მოვსთხოვე. დედა ჩემს გაუხარდა:

— წადი, გაიარ-გამოიარე, თავი გაირთეო.

ნახევარ საათში უკვე ქუჩაში ვიყავი. ეტლით ჩავედი
ოქროს რქის ხიდთან. გემში ჩავეჯექი. ხან ვსტიროდი, ხან
სულელივით ვიცინოდი. ჩემს გვერდით მყოფი ერთი ქა-
ლი, ჩემი მდგომარეობით გაოცებული, სახეზე მიცქეროდა.
ოჰ, ნეტავი რა მდგომარეობაში უნდა მენახა ის? ნეტა
ერთხელ მაინც მეთქვა მისთვის:

— შეფიკ, აი მუნევეერი შენთან ერთად სიკვდილის
გასაზიარებლად მოვიდა. — ამ სიტყვების თქმის სურვილი
როგორ მიდაგავდა გულს!

— ღმერთო ჩემო, იმ დროს საკუთარი თავის გარდა
რატომ სხვა არა მაგონდებოდა-რა? უკანასკნელად რომ
მნახა, რატომ არ გამაფრთხილა მისმა უილაჯო გამომე-
ტყველებამ, მისი ხელების სიმხურვალემ და მისმა შეწყვე-
ტილმა ზედიზედ მოყოლებულმა ხველამ?

კუნძულის ნავთსაყუდელზე ფეხი რომ შევედგი, მობი-
ზინე სურნელოვანმა ნიავემა ყნოსვა მომიალერსა. იმ დღეს,
გაზაფხულის ისეთი მშვენიერი, იმდენად გულ-გონების
გამამხიარულებელი დღე იყო, რომ მზე თავის ნათელი
ღიმილით სულს ატკობდა. ცა თავისი ულამაზესი ფე-
რით, საუცხოო სანახაობას წარმოადგენდა. ყველას ხელე-
ბი, მკერდები და კალთები ყვავილებით ჰქონდა სავსე.
ყოველ სახეში სიამოვნების ნიშნები კრთოდა, ყველა იცი-
ნოდა, საუბრობდა და თავის მხიარულებას იჩენდა. მზის

მხურვალე გულ-მკერდზედ მისვენებულ ზღვას ეძინა ნავთ-საყუდელზე თაემოყრილ ხალხის სიმრავლემ ძლიერ ცუდს მდგომარეობაში ჩამაყენა.

ბუნების მშვენიერებანი მე, ჩემი ატირებული სულით, განადგურებული ბედნიერებით, დღე-დათვლილი სიცოცხლით, სიმწარით და ჩემი გლოვიარობით თავის შექცევად მეჩვენებოდა. დღეს, წმინდა გიორგის დღესასწაულის გამო, კუნძულზე მიმავალი ხალხი იმდენად ბლომად იყო თავ-შეყრილი, რომ აღამიანი, ათასი რამ დაბრკოლებით, ძლივსლა გადასდგამდა ერთ ნაბიჯს.

ნელა-ნელა სიარულის დროს, უნებლიეთ უეცრივ შევჩერდი. ნავთ-საყუდელთან ახლოს ერთ-ერთ კაზინოში პიანინოსა და ქამანჩის შეერთებული ჰანგებისაგან შემდგარმა გულ-საკლავმა ბგერამ სული ამიბარბაცა. ეს კი სამგლოვიარო ჰანგივით დამამწუხრებელი იყო. ნაღვლიანი, ათრთოლებული და მგლოვიარე ქამანჩა თითქოს ვისმეს სამუდამოდ ეთხოვებოდა და გულ-ამოსკვნილი სტიროდა.

ამ ადგილს უნდა მოვცილებოდე, თავი უნდა დამეხწია, გულ-ღვიძლის სადაგველად ატირებული ამ მუსიკის მოსმენა უნდა მიმეტოვებინა და სიკვდილის ჟამს, საბოლოო სიყვარულის იმედით, ჩემს მოლოდინში მყოფი საბრალო შეფიქსათვის უნდა მიმესწრო. აწლა მე ამ ქვეყანასთან, სიცოცხლესთან და აღამიანებთან რაიმე ხორციელი დამოკიდებულება აღარა მქონდა-რა.

რამდენიმე ჩქარი ნაბიჯი გადავდგი. რაც უნდა ყოფილიყო, ერთი წუთით ადრე ჩემ საწადელს ადგილს უნდა მივსულიყავი. ამ დროს, ჩემთან ერთად თანამოგზაურმა ახალგაზრდა სუსტმა ქალმა, მკლავი სანაპიროსკენ გაიშვირა.

— ღმერთო ჩემო, ცხედარს მიასვენებენო! — იკრულა.

თავმა ბრუ, ყურებმა წივილი დამიწყო. ცხედარი!.. ამ საზარელი სიტყვის გაგონებაზე ჟრუანტელმა დამიარა მთელს არსებაში. მაშინ, აი სწორედ მაშინ, საზარელი უფსკრული გადიშალა ჩემს წინაშე. თავი შევატრიალე და ჩემი თვალი გულის გამგმირავ სანახაობას წააწყდა. მიცვალებულის გამსვენებელი ხალხი ნაპირის ერთ მხარეზე მოყრილიყო და იქ, მიყენებულ ნავზე, თხელი და გრძელი კუბოს გადატანისათვის ზრუნავდა. ხალხის ცოტა იქით ორი კაცის მკლავებზე დაყრდნობილი ერთი მოხუცი ხელსახოცით ცრემლებს იწმენდდა. ოჰ, მე ის უკვე ვიცანი! მამა იყო ჩემი.

აწ კი გათავებული ვიყავი. აწლა მსოფლიოს მთელი თავისი უბედურება, მთელი თავისი საზარლობა, აი იმ დღეს, სწორედ იმ დღეს ჩემს თავზე მოექცია.

ის უკვე ხელიდან იყო წასული — უნახავად, საბოლოო სიტყვების მოუსმენლად, უკანასკნელი სურვილების შეუსრულებლად. მე კი მასთან ერთად სიკვდილის გაზიარების ბედნიერებასაც კი მომაკლო.

იმ წამსვე მწვავე და გულშესაზარი კივილით ზღვისკენ გავეშურე. იმასთან შესაყრელად თავი ზვირთებისათვის უნდა მიმეცა. აჟსუს, რომ... რამდენინე, ძლიერი მკლავი ჩემ წინ გადალობილი, გადაულახავ დაბრკოლებად გადიქცა. მაშინ იმ მწარე უბედურების განცდით, ათრთოლებული, გიჟივით ყვირილი მოვრთე:

— გამიშვით!.. გამიშვით!..

აწ კი ჩემს თავს აღარ ვეკუთვნოდი. რანაირად ვიყავი, რა ჩავდიხნე? გემში როგორ მიმიყვანეს? როცა თვალი ავახილე, დავინახე რომ გემის ოთახში ვარ და რამდენიმე უცნობის ღმობიერ მჯარველობაში და წყალობაში ვი-

ძყოფები. მაშინ ფანჯრისაკენ გავეშურე... აფსუს!.. იმის
კუბოს წამლები ნავი კართალის (ადგილის სახელწოდება)
მიმართულებით მისცურავდა, შავი ფრინველივით ცის-
ფერ მდინარეზედ მიფრინავდა.

მე მხოლოდ მას, — მთელი ჩემი იმედების, ჩემი ნატ-
ვრის გამსვენებელ ნავს ვუცქეროდი და მეორეჯერ ზღვაში
გადავარდნას ვფიქრობდი. მაგრამ, ჩემზე მოქცეული რამ-
დენიმე წყვილი თვალი ერთგულად მდარაჯობდა. ჩვენმა
გემმა ჰეგშელის კუნძულის წინ მიაწია. საბრალო შეფიკის
ნავი შავი წერტილივით, ჩემს უიმედო თვალების წინ და-
პატარავდა. ბოლოს მისი დანახვა შეუძლებელი გახდა.
ზღვის ზედაპირზე უნიშნოდ გაჰქრა... ჩემს მხედველობა-
ში მოქცეული ცისფერი ზღვის ტალღების გარდა, სხვა
აღარა დარჩა რა!...

ოჰ... მაშინ მე, ქვეყნიერებაზე უმწეოს, უნუგემო
ობოლს, სიმარტოეს გრძნობა ყოველ ადრინდელ წვალებ-
აზე უფრო განმანადგურებელი შემექნა. არ ვსტიროდი.
თვალებიდან ერთი წვეთი ცრემლიც კი არ მომდინოდა.
თვალების ცრემლები თითქოს ორთქლად ქცეულიყო და
მთელ არსებას მომდებოდა. ვიწვოდი, აუტანელი ერთი
ცეცხლით ვიწვოდი. ზოგჯერ ძლიერ მციოდა, თითქო ცივ
ტალღაში ჩავარდიო. მწყუროდა ხან ხარხარი და სიცილი,
ხან კიდევ ჩემი გაოხრებული ბედნიერების სანახაობის ჩარ-
ჩოს წინაშე ტირილი. ისეთი წუთებიც განვიცადე, რომ
ჩემს თვალებს ცისა და ზღვის ფერადობა მგლოვიარობის
ნაღვლით და მარადიულობის სიბნელით მოცული ეჩვენ-
ებოდა. ცისკიდურების თეთრი ნისლები მაღლიდან დაცე-
მული მუქი კვამლებით გაშავდა.

მთელი ჩემი არე სიბნელის წყვედიადმა მოიცვა. ყურის
წივილებთან ერთად საზარელმა ხმაურობამ გონება შემა-

რკია. ჩემი საჯდომიდან სავარძლების ქვეშ გადავგორე,
მერე რა მომივიდა, აღარ მახსოვს.

რამდენიმე ხნის შემდეგ, როცა თვალი ავახილე, ვი-
გრძენი, რომ ჩემი დედა ჩემს თავთან სტიროდა. მე კი ეს
ქვითინი რალაცა წარმოდგენასავით მესმოდა. დედაჩემას
ხმა, სიტყვები არაფერს მეუბნებოდა. ყოველივე ეს მონა-
ბერ ქროლვასავით ჩემ შუბლზე გადადიოდა. უსულო საგა-
ნივით ყველაფერს ვხედავდი, მაგრამ ყოველივე ამის მისა-
წვდომ გონიერების ძალას ვიყავი მოკლებულე.

გონება ჩემი მხოლოდ ერთი საგნით იყო გართულა.
ჩემს პირდაპირ მუდამ უამს იმავე სურათს ვხედავდი:

ცისფერი ზღვის ტალღებზე დამცურავი დიდი ნავი.
იმ ნავის თავთან მჯდომარე, ერთი მოხუცი ზედ გაწყო-
ბილი თავისი წითელი ფესით (ფესკა) და გრძელი, თხე-
ლი კუბო!..

მაშინ, იმ დროს ჯოჯოხეთის ალმურში ჩემს წვა-დაგვა-
სა ვგრძნობდი და კივილს მოვყვებოდი. ამის შემდეგ თავზე
ცივს რალაცას დამადებდნენ. ამ სიგრილით თითქოს სი-
ცოცხლე მიახლოვდებოდა. მესმოდა დედა ჩემის ქვითინა:
„მუნევეერ!“ — პასუხს ვერ ვცემდი. ხოლო რა ატი-
რებდა, ამის გამო გაცეხებული ვიყავი და დედას უაზროდ
შევყურებდი.

კვლავ თვალ წინ მიდგებოდა ისევ ის დიდი ნავი, ის
გრძელი კუბო. ამ სანახაობის წინაშე დიდის წამებით ვფარ-
თქალეხდი. ტირილი, ამ კუბოსკენ გაწევა, მასზე გადა-
ხვევა მინდოდა. გაყვითლებული ერთი ლანდი წინ მელო-
ბება, ჩემ დასაბრკოლებლად მკლავებს მაწვდის... მისი
ცისფერი თვალების სუსტი და უფერული მხედველობა
ზედ მომებყრობა. ბაგეები აღეძვრება ჩემზე გაჯავრებუ-
ლი, რაიმე სიტყვის თქმას მოინდომებს. მე ვერ გავუვებ.

ყოველთვის იმავე სიტყვებს იმეორებს, შემდეგ მკენესაძრე
ჩურჩულივით ეს სიტყვები ყურში მომესმის: „შენ რომ
აღშფოთებით განტრობდი, რატომ არ მოხვედი?“ აი ამ
შეკითხვის სიმწუხარის ტვირთის ქვეშ ვიდრიკებოდა,
უუსასტიკეს წამებაში ვოხრავდი, მუშტებით თავპირს ვი-
მტვრევდი.

ერთ დღეს, თვალები რომ ავახილე, ჩემს ირგვლივ ყვე-
ლანი ვიცანი. ხმა რომ ამოვიღე, დედა ჩემი სიხარულით
გაგიჟებული, ჩემთან მოვარდა და რა უნდა ეთქვა, აღარ
იცოდა. მე კი, უსაზღვროდ გაოცებული შევყურებდი და
არ მესმოდა. დედა ასე რად იყო აშლილი.

— ღმერთო ჩემო! — იყვირა დედა ჩემმა ტირილით:
სწორედ ორი თვე გავიდა... აი ეხლა კი მორჩა. შენ დამი-
ბრუნე შვილი, უფალო! დიდება შენდა, ყოვლად ძლიერო!

ეს მხოლოდ პირველად იყო რომ ესტიროდი. და ეს
ცრემლები, ჩემ მიერ ნაგემი უბედურების გავლენით ცვი-
ვოდა. დედა ჩემი, უმწეო დედაკაცი, სამუდარო და სამო-
წყალო თვალით შემყურებდა და ამბობდა:

— შვილო, ღვთის გულისათვის იყოს, აწ მე შემიბრა-
ლე... აბა შემხედე ერთი, დედა როგორ გევედრება, როგორ
სტირის.

დედა ჩემის ამ სიტყვებმა, ლმობიერების აღმძვრელმა
გამომეტყველებამ იმდენად იმოქმედა ჩემზე, რომ იმის გა-
ყვითლებულმა სახემ, ჩაღრმავებული თვალების ნაღვლია-
ნობამ გული მომიკლა.

— კარგი, ეხლა ნულარ ინაღვლებ. აი, ხომ ხედავ
ვცოცხლობ, — ვანუგეშე მე.

სიკვდილსა და სიცოცხლეს შორის ორი თვის ბრძო-
ლის შემდეგ ისევე სიცოცხლე! ყველას ჩემი სიცოცხლის
ამედი დაჰკარგოდა. ექიმებსაც კი ჩემი განკურნების შეუ-

ძღვებლობა ეთქვათ. საზარელ საოფლის ბასრ კლანჭებში მიტოვებული, როცა ჩემი სიკვდილის მოლოდინში იმყოფებოდნენ, მე კვლავ გადავზრჩი. თურმე დედის მიერ მონიჭებული სიცოცხლის შემოკლება, რა მიზეზითაც იყოს, შესაძლებელი არ ყოფილა! მე ასე ვფიქრობდი რომ იმასთან სამუდამო გამოთხოვების შემდეგ ჩემთვის ერთი წუთითაც შეუძლებელი გახდება მეთქი სიცოცხლე. რა დიდი შეცდომა მომსვლია!

მაგრამ იმედი მეძლევა, რომ ჩემი სიცოცხლე დიდხანს არ გასტანს. ბოლოს და ბოლოს, ჩემმა შემპყრობელმა სენმა ჩემს ნანატრ სიკვდილს უნდა შემეყაროს.

ერთ ხანებში დედამაც და მამამაც ჩემი შეუღლებისათვის იმ ზომამდე ძალა დამატანეს, რომ კინალამ გამაგიჟეს. ამისათვის ზეკაციური ძალა მესაჭიროებოდა.

მათი მოსაზრებით, შეუღლება ჩემს გულზე მალამოს მოცხება და იმ საზარელი იარების ტკივილების დაცბრომა იქნებოდა. რალა დროს!..

ოჰ!.. დედაჩემი საბრალო დედაკაცია. ჩემი ამბტირებული, ჩემზე ძალის დამტანი ის იყო. არ ვიცი ჩემს წყლულზე ლახვრის ჩაცემაში, ჩემს გულში სისხლის ჩაქცევაში რა გემოვნებას ჰპოულობდა.

თითქოს ასეთი საქციელით მანუგეშებდა, მართობდა. რამდენად ფუჭი, რამდენად უშინაარსო მოსაზრებაა!.. უმწეო ჩემი დედიკო, რამდენად მებრალეობდა ის! მაინც ჩემი შემბრალეული, მწუხარების ზომის გამომცნობი არავინ იყო. ჩემი სიცოცხლის ყოველივე სიტკბოების, ჩემი მომავლის უუაზიზესი იმედების, საფლავის სამარადისო წყვდიადში მოქცევის შემდეგ ქვეყნიერებაზე ჩემთვის რაიმე მოსალოდნელი, რაიმე სასურველი შესაძლებელი იქნებოდა რომ ყოფილიყო?..

არ იქნა, ეს მე ვერავის ჩავაგონე. ამასთან ერთად არეულ-დარეულობაში მე მუდამეამ ავადმყოფობაში, ყოველთვის სასტიკი ბურანის ქვეშ ვძაბუნდებოდი. ერთ დღეს ხელსახოცით პირი მოვიწმინდე. იგი სისხლის ლაქებით დაისვარა. აი სწორედ იმ დღეს, შეფიკის გარდაცვალებიდან დაწყებული პირველჯერ იყო, რომ მე სიამოვნება ვიგრძენი.

მიტომ რომ, ეს სისხლის ლაქები, ჩემი იმასთან მარადიულად შეყრისა უტყუარი მახარობელი იყო. ღმერთო ჩემო, იმასთან შეყრის იმედებით სიკვდილი, რა ზომამდე ტკბილი, რამდენად შესაყვარებელი მოლოდინი იყო! იმასავით ხველა, იმასავით სისხლის გადმოფურთხება — როგორ ნუგეშსა მცემდა.

— ჰაერი უნდა გამოიცვალოს. — სთქვა ექიმებმა.

ამ სიტყვებმა დედ-მამა დამიფრთხო, მიტომ რომ იმ საბრალო შეფიკის მოსავლელი ზომაც ეს იყო. მხოლოდ მაშინ გაიგეს, რომ ეს სენი ჩემი გამანადგურებელი, საზარელი და მომსპობი იყო. აქ გადმოვიხიზნეთ. მამა ჩემმა ზამთარ-ზაფხულ აქ ცხოვრება გადაწყვიტა. ვითომდა ამ ჰაერს ჩემი ჯანმრთელობა უნდა დაებრუნებინა. მე უნდა გავეცოცხლე.

მუნევევრმა ჟანჯარის გვერდზე მიაყრდნო თავი. ხელსახოცი პირისახეზე ჰქონდა მიფარებული და სტიროდა. გულში ჩამწდომი სევდით ოხვრავდა. წვიმა ნაღვლიანი ჰანგით ჩამოდინდა, ფოთლები ნელ-ნელა ცვიოდა. აწი იმაზე ნუგეშის მიცემა რომ ამაო იყო, ამას კარგად ვგრძნობდი. მისი ქმუნვარე ტირილი გულ-ღვიძლს მიგლეჯდა და თანაც იმ შავ ტანისამოსს, იმ აწეწილ თმებს, იმ გაფითრებულ სახეს, იმ დანამულ თვალებს შეეყუ-

რები და უიმედობისა და მწუხარების გამომხატველი სულიერი ძეგლის წინაშე ვიმყოფებოდი, — მეგონა.

მუნევერი გულამოსკენილი სტიროდა. მე გვერდში მივუჯექი.

— მუნევერ, სად არის შენი აღთქმა, რომ ასეთს დანაღვლებულ და ატირებულ უამს ის არ უნდა გაგეხსენებინა? ვუთხარ.

ჩაფიქრებული და აცრემლებული თვალები მომაპყრო და:

— ოჰ!.. დიახ, მართალს ლაპარაკობთ. მე ის ეხლა ცრემლ მორეული სიცილით უნდა გავიხსენო, რადგან მან მითხრა მე: „შემოდგომა შენთვის სანეტარო უამად უნდა გადიქცეს! ყვაფილების დამწუხრებამ, ფოთლების ჩამოცვენამ შენ სული უნდა გაგიხაროს; აი, ასეთ გახარებულ მდგომარეობაში უნდა გამიხსენო მეო“.

მუნევერი ამ სიტყვების შემდეგ წამოდგა და მეტად მწვავე კილოთი დაუმატა:

— აი, წვიმა მოდის, ფოთლები ცვივის, მეც ვხარობ და, შეფიკ, შენმა სულმაც გაიხაროს!

შემდეგ ფანდური მკერდზე მიიღო და ისევ თავის ალაგას დაჯდა. მერე, მეტად მწვავე და მომქმედი შესავლის შემდეგ:

„აწ კი ერთობ შევიწყვიტე მწუხარების მოლოდინი, შემოდგომავე, სანამ გახვალ, დანთხეს ჩემი სული, ტვინი“.

ამ სიტყვებით დაიწყო დაკვრა და თანაც ფანდურზე ჩამოეშვა თავი, თვალებიც დახუჭა. ფანდური დაკოდილი გულის მწარე ტკივილებით, მწუხარე ბგერებით სტიროდა:

„თუ აქვს კიდევ ოთხი ხუთი დღე ჩემ სიცოცხლეს დანარჩომი შენთან იყოს დღენი ჩემი საბოლოოდ მოსაწვდომი, შემოდგომავე, სანამ გახვალ, დანთხეს ჩემი სული, ტვინი“.

ეს ხმა იყო მუნევეერის დამწვარი გულიდან ამოხვე-
ქილი ერთი ღრმა ოხვრა და ამ ქალის თავზე დატრიალ-
ბულ უბედურებათა ნაღვლიანი გამოძახილი. ჩემი მეგობარი
უკვე მეტად დაღლილი იყო. ფანდური გვერდით
მოიღო და სავარძლის საყრდნობს მიაღო თავი, რამდენ-
ჯერმე დაახველა, მკერდზე ხელი მოისვა და შემდეგ ჩემ-
სკენ მოტრიალდა:

— უკვე ჩემ უბედურ თავგადასავლს გაეცანით. აწ
ჩემი საქციელი თქვენ აღარ გეოცებათ, არა? — სთქვა და
დაუმატა: აი წელიწად-ნახევარი სრულდება, რაც გიჟივით
უიმედო და უნუგეშო მდგომარეობაში ვცხოვრობ. ზოგ-
ჯერ მწუხარების სისასტიკეს ველარ ვძლევ და დილიდან
საღამომდე სულ ცრემლებს ვღვრი; ზოგჯერ ერთი წუთით
აღრე სიკვდილთან შეყრისათვის, თვითმკვლევლობის ჩა-
დენას მოვიწადინებ. რომ იცოდე, ჩემო დაო, როგორ მე-
შინიან ამ სიცოცხლის! ზოგიერთი ქლექიანები დიდხანს
ცოცხლობენ ხოლმე. მეც რომ გამიგრძელდეს სიცოცხლე...
საზარელია, საზარელი!

მუნევეერის სიტყვებზე — პასუხის მიცემა მიძნელდე-
ბოდა. ამ მწარე და მწვავე სიტყვების შემდეგ კვლავ ფან-
დური აიღო ხელში და თავის სულისა და გულის გამატი-
ლებელი წარღვნა წამოვიდა. **წვიმამ** ცოტათი გადაიღო.
წყლის ფოშფოშები ცის კიდურების მიმართულებით იბნე-
ოდა. მთებს წამოებრული მწუხარების ზეწარი აეხადა,
ნისლები ნელ-ნელა იწეოდნენ, არემარეს ისეთი საამური
სანახაობა მიეღო, რომ ადამიანი ცქერით ვერ გაძლებოდა.
ყოველი მხრიდან მონიავებული მიწის ტკბილი სურნელო-
ბა იყნოსებოდა. ხის შტოებზე დარჩომილი წვიმის წვეთე-
ბი ნელი ნიავის შერყევით წაპ-წუბით მიწაზე ცვიოდა.

მუნევეერი და მე ბუნების ამ დამნაღვლებელ ხაობით გაოცებული ვიყავით, ჩემი მეგობარი, ამბობდა:

— შეხედე, იმ ჩამოცვენილ, სიცოცხლეს გამოთხოვებულ ფოთლებს... საბოლოო სიცოცხლის მაჩვენებელი, სამაგალითო, რა მწვავე და მწარე სურათის ჩარჩოს წარმოადგენს! როცა ადამიანი საღი თვალებით ამის დალუპვას ხედავს, მაშინ ის ფიქრობს, რომ ყოველივე ბედნიერებას თან დაჰყვება უბედურება, ყოველივე სიცოცხლეს — სიმწარე და ყოველივე მომწიფებას — წარმავლობა.

როცა მუნევეერი ამ სიტყვებს ამბობდა, ნიავმა ჟანჯრის წინ ლაილაქის ხეს გაყვითლებული ფოთოლი მოაცილა და მუხლებზე დაგვიგდო. ჩემმა მეგობარმა შემოდგომის უბედურების შეხვედრილი ეს ფოთოლი ალერსით აიღო ხელში და ქინძისთავით თმებში დაიმაგრა. ბაგეებზე ანგელოზის ღიმილი მოადგა, ხელები გაინძრია და:

— დაო, რას ვფიქრობ, იცოდე! — და კვლავ განაგრძო — ერთი წლის შემდეგ მომავალ შემოდგომაზე ფოთლები ჩემ საფლავზე ასე ნელ-ნელა ჩამოცვივნას რომ დაიწყებს, ჩემ სანახავად იქ უნდა მოხვიდე. შემოდგომის ფოთლები, ნაღვლიანი შრიალით შენს ფეხებ ქვეშ რომ მოიქცევიან, მაშინ იმ ორ სამარეს შორის, ჩვენ მარადიულ სავანეს მწვავე, მგლოვიარე, ნანინა მოუყევი. ამის პირბრას იძლევი?..

რა პასუხი მიმეცა, აღარ ვიცოდი. მხოლოდ ხელი მოგვიკიდე და მეც ავტირდი. იქნებ ჩემი ტირილი მან თანხმობის ნიშნად მიიღო.

ერთი თვის შემდეგ გადასახლებულ მამაჩემის სანახავად სტამბულიდან უნდა გავსულიყავი. ჩემი იქ დარჩენა რამდენ ხანს გაგრძელდებოდა, გადაჭრით არ ვიცოდი. მაგრამ შვიდი წლის უნახავი და მუდამ უამს ნანატრი მამა

ჩემის შეხვედრიდან, ერთ წელიწადზე ადრე რომ ვერ ვბრუნდებოდი, ეს ცხადი იყო.

მუნევეერთან ჩვენი გამოთხოება, მეტად მწვავე და მწარე იყო. მწუხარებასთან, ნალველთან, ნატვრასთან ერთად მარტოკად დარჩენილ ამ საბრალო გოგონას ძლიერ ეტირნა. დიახ, ის დღე ჩემი სიცოცხლის მოგონებათა მეტად მწვავე სურათის ერთი ჩარჩო არის. ორივემაც ბევრი ვიტირეთ, რადგან ორივემ ვიცოდით, რომ ჩვენი გამოთხოვება იყო საბოლოო, მარადიული. მუნევეერი გადამეხვია და თმებზე კოცნა დამიწყო:

— მე დარწმუნებული ვარ, როცა უკან დაბრუნდებით, მე ველარა მნახავ მაგრამ გთხოვ, რომ ჩემ საფლავთან მოხვიდე, ყოველ შემოდგომაზე. ეს ჩვეულებად გაიხადე. ფოთლების ჩამოცვევის დროს ჩემი სული შენს მოლოდინში რომ იქნება, ეს არ დაივიწყო...

ამის პასუხი ენით კი არა, არამედ ჩემი თვალებიდან დაღვრილი მწუხარების ცრემლებით გავეცი. მაგრამ გულით კი ეს პირობა წმინდათა წმინდა მოვალეობად მივიჩნიე.

ერთ ღამეს შავი ზღვის კიდეზე დაძრული ზომალდის ოთახში მარტოკა ვიჯექი და მუნევეერზე ვფიქრობდი. ზღვით მოგზაურობის დროს ჩემი ნანახის ერთი ნაწილი ფოსტით მივაწოდე. ბოლოს, რვა დღის მგზავრობის შემდეგ, ჩემი ჩასვლა თოკადში მას დეპეშით ვაცნობე. ეხლა კი ჩემ დროს ანატოლიის ამ მიყრუებულ, მივიწყებულ დაბა-ქალაქში მისგან პასუხის მოლოდინში ვატარებდი. მიწით შელესილი, შავსახურავებიანი სახლები მთელ დღეს სულის სიმწუხარეს მიმატებდა.

სექტემბრის ბოლო რიცხვებში იყო, რომ ჩამოვედი სტამბოლს, და იმ დღესვე: „ოცდა ხუთი დღის წინეთ შენი მეგობარი მუნევეერი გარდაიცვალა“ — ეს გულშე-

მზარავი ამბავი გადმომცეს. მათ სახლში მისვლას, მისი და-
დაგული დედის ნახვას ვერ ვბედავდი. ერთ დღეს მგლო-
ვიარე დედა თითონ მოვიდა ჩემთან. ტირილით გულში
ჩამიკრა. დიდხანს ერთად ვტირეთ. მუნევევერის სიკვდა-
ლის უამი გადმომცა:

— სიცოცხლის უკანასკნელ წუთამდე სულ თქვენზე
ლაპარაკობდა. თქვენ მოგელოდათ, თქვენზე წერილის მო-
წერისათვის ბევრი იზრუნა, მაგრამ ველარ შესძლო. თვა-
ლებში, ხელებში ძალა აღარ დარჩენოდა. ბოლოს, ჩვენ-
თან ლაპარაკის დროს სიცილში ჩიტივით გაფრინდა, ან-
გელოზივით ძილს მიეცა. მე ასე ატირებული დამტოვა
და წავიდა...

საბრალო დედაკაცი ტირილით თან ამ სიტყვებს ამ-
ბობდა, თანაც მოტანილ ფანდურს მე მაწვდიდა და მეუ-
ბნებოდა:

მიიღეთ ეს... ჩემმა ქალიშვილმა თქვენ ეს ფანდური
მარადიულ სახსოვრად დაგიტოვათ.

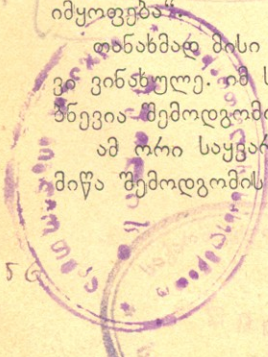
მაშინათვე ჩამოვართვი ეს ძვირფასი სამახსოვრო. და
როცა საყვარელ მეგობარივით მისი გულში ჩაკვრა მინ-
დოდა, ზედ ფანქრით წარწერილ შემდეგ სიტყვებს მო-
კვარი თვალი:

„როცა მე მოგენატრო, როცა ჩემი ცრემლებს, ჩემი
ღიმილის შეტყობა მოისურვო, მაშინ დაუკარი ეს. ამის
სიმებში ჯერ კიდევ ჩემი მწუხარება, დარდი და ნალველი
იმყოფება“.

თნახმად მისი ანდერძისა, რამდენჯერმე მათი საფლა-
ვი ვინახულე. იმ საფლავების ქვებზე არა ერთხელ მომი-
წნევია შემოდგომის გაყვითლებული ფოთლები.

ამ ორი საყვარელი არსების მიერ მუდამეამ ნანატრი
მიწა შემოდგომის ფერმიხდილი ყვავილებით შევამკე...

მე და მამა

ქვ-სი
მეგობარი
მე და მამა
135

中華民國國家圖書館
藏書章

